

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks, in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks, (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachtfrij aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den Directeur, den 1sten luitenant VAN RIJNEVELD, van de rijdende artillerie, te Breda, met het opschrift: voor den Militairen Spectator.

PROEVE EENER VERHANDELING

OVER DE

STRATEN-GEVECHTEN.

(Vervolg van n°. 2.)

II. HOOFDSTUK.

OVERZICHT DER GEBEURTENISSEN OP DEN 27sten, 28sten EN 29sten
JULIJ BINNEN DE STAD PARIJS (1).

Deze gebeurtenissen hebben, zooals wij reeds in de inleiding te kennen gaven, het ongehoorde voorbeeld geleverd eener behaalde overwinning door ongeregelde, slecht bewapende volkshoopen, op voortreffelijke, grootendeels goedgezinde en door brave en kundige officieren aangevoerde troepen. De ondervinding heeft geleerd, hoe veel invloed dit voorbeeld uitgeoefend heeft op latere gebeurtenissen, hier en elders voorgevallen, terwijl een meer bezadigde tijd, de noodzakelijkheid heeft doen gevoelen om die gebeurtenissen van meer nabij te beschouwen. Eenige belangrijke geschriften, welke eenigen tijd daarna het licht zagen, leveren daartoe opmerkingswaardige bouwstoffen op. Onder dezelve verdienen eene bijzondere vermelding:

La Garde Royale pendant les évènements du 28 au 5 Août 1830, par un officier employé à l'état major.

« *Fais ce que dois, avienne que pourra.* » Paris 1830, in 8°, 128 bladzijden.

De anonyme schrijver dezer brochure is de heer *Besmond de Vachères*, van het 3de regiment der koninklijke garde. Noch hoveling, noch uitgewekene, officier van het oude keizerlijke leger, in 't geheel tegen het ministerie *Polignac* gestemd, stond hij bekend als een vrijzinnig man en als een kundig officier. Dit werk is de eer van onderscheidene uitgaven ten deele gevallen, zonder dat men den inhoud heeft wederlegd.

Minder gewichtig, doch om de daarin vermelde bijzonderheden zeer belangrijk, is de brochure:

Dix jours de 1830, par A. S., officier d'infanterie de l'ex-garde royale. Paris 1831, in 8°, 130 bladzijden.

(1) Getrokken uit de *Quarterly Review*, 1831. n°. 87, Bladz. 226—6.

Daadzakelijk stemt deze brochure met de eerste overeen, terwijl de daarin doorstralende geest den schrijver doet kennen als een braaf en aan zijn vorst getrouwen officier.

De overige geschriften over deze gebeurtenissen zijn uit de dagbladen getrokken; deze zijn over het algemeen overdreven, partijdig en wederspreken elkander in verschillende opzichten. Wij zullen in dit relaas hoofdzakelijk de brochure van den heer *Besmond* volgen.

Op zondag den 25sten Julij 1830 werden de koninklijke bevelschriften onderteekend, en geheel onverwacht door den *Moniteur* op den 26sten bekend gemaakt.

De destijds te Parijs aanwezige krijgsmagt bestond uit:

De koninklijke garde.

3 Regimenten infanterie, 8 bataillons	3800 man.
3 " kavallerie, 8 eskadrons (lanciers en kurassiers	800 "
2 Batterijen artillerie, 12 stukken	150 "

Linie-troepen.

Het 5de, 50ste en 52ste regiment van linie, en het 15de regim. ligte infanterie, 11 bat.	4400 "
De zoogenaamde fuseliers sédentaires, 11 komp.	1100 "
Gendarmerie	1300 "
	11550 man.

Deze troepen zijn echter op verre na niet allen tot onderdrukking van den opstand gebezigd; hiervan moet men veeleer afrekenen:

1°. De linie-troepen, welke in den aanvang onzijdig, later zelfs vijandig waren	4400 man.
2°. De fuseliers, welke op de eerste aanmaning der opstandelingen de wapens nederlagen	1100 "
3°. De troepen der garde, die als wachtposten binnen Parijs, St. Cloud, enz., verstrooid, zeer spoedig werden overweldigd	1300 "
4°. Gendarmen-posten	550 "
	7350 man.

Zoodat er op den 28sten, den dag waarop de strijd begon, slechts 4200 man aan infanterie, kavallerie en artillerie beschikbaar waren. De 3 bataillons Zwitsers waren

ieder ongeveer 400 man, de andere bataillons slechts 250 man, en elk eskadron ongeveer 100 paarden sterk.

De, bij het proces der ministers, door den prins *Polignac* afgelegde verklaring, dat er, met betrekking tot de bedoelde koninklijke bevelschriften, geen militaire maatregelen getroffen waren, was met de waarheid overeenkomstig. Immers van de koninklijke garde waren 3 bataillons infanterie en 12 eskadrons kavallerie te Versailles, 2 eskadrons te Sèvres, 2 bataillons te St. Denis, 1 eskadron en het regiment artillerie te Vincennes; en van al deze troepen in $\frac{3}{4}$ à 3 mijlen van de hoofdstad verwijderde plaatsen geposteed, waren er geen vóór den 26sten naar de hoofdstad opontboden. Het garnizoen van Parijs was zelfs, op dezen dag, met 3 bataillons garde verminderd, welke juist bevel hadden ontvangen om naar Normandije te trekken, ter beteugeling van de destijds aldaar plaats hebbende moedwillige brandstichtingen. De overige troepen der garde lagen: te Caen, 3 bataillons; te Rouen, 3 bataillons; te Orleans, 3 bataillons; te Compiègne, 1 eskadron; te Meaux, 6 eskadron; te Melun, 1 eskadron; te Fontainebleau, 6 eskadrons. Deze troepen, ter sterkte van ongeveer 19 à 20,000 man en 36 bespannen stukken, lagen voor een groot gedeelte slechts op weinige marschen van Parijs in garnizoen. Had men bij deze de troepen in de legerkampen van St. Omer en Luneville aanwezig, gevoegd, dan had men 36 à 40,000 man met 50 stukken geschut beschikbaar gehad.

Op den 26sten Julij werd het opperbevel te Parijs aan den maarschalk *Marmont* opgedragen. Deze benoeming was, wel is waar, reeds den 25sten geteekend, doch de maarschalk was in den morgen van den 27sten nog zoo weinig met den toestand der zaken bekend, dat hij juist van voornemen was om een wandelrid naar St. Cloud te maken, toen zijn adjudant hem het bericht kwam brengen, dat er den vorigen avond eenige onlusten waren uitgebroken. Tegen den middag van den 27sten werd hij bij den koning ontboden. Eenige uren daarna aanvaardde hij het opperbevel over de troepen te Parijs, en vestigde zijn hoofd-kwartier in de Tuileriën.

De eerste volks-oploopen hadden plaats in den namiddag van den 26sten, nadat de bevelschriften waren bekend geworden. Reeds had men in het hotel van den minister van finantiën en in dat van den prins *Polignac* de vensterglazen ingeworpen; doch deze ongeregeldheden maakten nog zoo weinig indruk, dat er nog, als naar gewoonte, aan enkele officieren der garde verloven werden verleend. Op den 27sten had de intrekking der dagbladen, welke, zonder aan de censuur zich te onderwerpen, waren uitgegeven, plaats. De boekdrukkers-gezellen en de door kwalijkgezinde bankiers en fabrikkanten ont-

slagene arbeiders, begonnen alstoen, ten getale van ongeveer 30,000, zamen te rotten. Onderscheidene oproerige geschriften en declaratiën werden in menigte verspreid, waarin den volke aangekondigd werd, dat het charter verscheurd en dat men verplicht was om krachtdadigen tegenstand te bieden, dat de nationale kleuren weldra zouden wapperen, enz., enz. In weerwil dezer dreigende woelingen, hadden de troepen ten 4 uren des namiddags nog geene bevelen ontvangen. De regiments-kommandanten hadden, wel is waar, hunne manschappen in de kazernen verzameld, doch de wachten werden nog als naar gewoonte afgelost. Eerst tegen 4 $\frac{1}{2}$ uur ontvingen de troepen bevel om zich op het plein van het Carrousel, op dat van *Louis XV* en de boulevards te vereenigen. Er ontbraken echter vele officieren welke dit bevel niet hadden ontvangen. Een detachement van het 5de regiment van linie had reeds des morgens post gevat bij het hotel van den prins *Polignac*, doch in den namiddag marcheerde een bataillon met 2 stukken kanon derwaarts. De lanciers patrouilleerden langs de nabijgelegene boulevards, 3 bataillons der garde stonden op de place du Carrousel en bij het Palais Royal, 2 bataillons met 2 stukken geschut hadden zich op de place *Louis XV* vereenigd. De linietroepen waren op de place Vendôme en l'Éléphant en op de boulevards St. Martin en St. Denis verdeeld; bij het Pantheon was een piket van het 15de regiment ligte infanterie geposteed.

Tegen 7 uren des avonds waren de straten St. Honoré en Richelieu zoodanig met menschen gevuld dat niemand er meer door kon. De gendarmerie deed vergeefsche moeite om de gemeenschap te herstellen; en daar men nu voor het plunderen der wapen-winkels, in het Palais Royal, begon te vreezen, zond men eenige afdeelingen van de garde derwaarts, om de gendarmerie eenigen bijstand te verleen. Niet dan met veel moeite gelukte het nu aan deze laatste om de gemeenschap te herstellen, aangezien de manschappen geweigerd hadden om van hunne wapens gebruik te maken. Een weinig later begon men de gendarmerie met eenige steenworpen te begroeten. Een detachement van 1 officier en 18 man van dat wapen, wendde eenige pogingen aan, om door de straat duc de Bordeaux heen te dringen, toen hetzelfde voor het hotel Maurice zoodanig gedrongen werd, dat men niet meer voor- noch achterwaarts kon, en eindelijk met een hagelbui van steenen begroet werd. De officier verbood echter aan zijne manschappen om te schieten. Een geweer-schot uit een der vensters van het hotel Royal (op den hoek van de straat der Pyramides en St. Honoré) op hem gelost, deed hem echter besluiten om zich te verdedigen, en tegen de vensters, waaruit het schot gevallen was, te doen vuren, waardoor de persoon die de eerste vijandelijkheden had

gepleegd, zijnde een Engelschman, met nog twee personen in hetzelfde vertrek aanwezig, doodelijk gekwetst werden. Dit was het eerste bloed dat door de koninklijke troepen werd vergoten. Uit de proceduren der ministers is het echter gebleken, dat reeds vroeger een gendarme en nog twee andere soldaten, bij het Palais Royal, door het gemeen waren afgemaakt; ook heeft men kunnen bewijzen, dat er nog op den 27sten enkele detachementen met ongeladen geweren, tot uiteendrijving van de volkshoopen waren afgezonden.

Een sterker detachement, met eenige gendarmes en lanciers aan het hoofd, door eenen generaal aangevoerd, rukte intusschen door de straat l'Echelle naar de straat St. Honoré. Deze troepen werden echter door eenige volkshoopen, waarvan eenige van het Palais Royal waren terug gedreven, en door eene barrikade, van eenen omgeworpen omnibus-wagen gevormd, tegen gehouden. De generaal noodigde daarop het volk uit van zich terug te trekken, doch kreeg eenige steenworpen tot antwoord. Hierop steeg hij van het paard, liet de kavallerie door de passage Delorme trekken, en gaf aan de infanterie bevel om geweld met geweld te keeren. Deze rukte nu met sectiën voorwaarts; eene tweede en derde opvordering werd even als de eerste beantwoord, waarop de barrikade met de bajonet genomen werd. Tegen de wijkende volkshoopen werd een pelotons-vuur in de lucht gemaakt. Na de geweren herladen te hebben, rukten de sectiën langzaam en met het geweer in den arm voorwaarts, tot dat zij andermaal aan de andere zijde van de kerk St. Roch, doch nu heviger, met steenen werden aangevallen. Een tweede in de lucht gerigt salvo moedigde de opstandelingen meer en meer aan, doch een derde, eenigzins lager gerigt, salvo, kwetste een der belhamels. Deze werd dadelijk door zijne kameraden opgepakt, en het was vermoedelijk deze zelfde man die stervende of welligt reeds dood door de straten gedragen werd, om het gemeen op te hitsen. Op dien oogenblik vereenigde zich deze afdeeling met het vroeger bedoelde detachement, en na eene wacht bij den omnibus-wagen gelaten te hebben, keerde dezelve langs de straat Rivoli naar de place du Carrousel terug. Middelerwijl had eene kompagnie infanterie in de straat Richelieu ruimte gemaakt en de volkshoopen verdreven. Patrouilles die om het halve uur werden afgepost, werden in alle rigtingen afgezonden. De maarschalk *Marmont* had nu ook bevel gegeven, om de straten door het volk te doen ruimen, ingeval van wederstand, de bajonet te gebruiken, en alleen vuur met vuur te beantwoorden. In deze order was bijzonder aangehaald, dat er op de vensters, waaruit met steenen geworpen werd, gevuurd zoude worden.

Op de boulevards viel niets van belang voor, ook in

de voorstad St. Germain was alles rustig. Het gepeupel had echter eene poging gedaan om het wachthuis op het Beurs-plein in brand te steken, doch des avonds werd hetzelfde weder door de koninklijke troepen bezet.

De volkshoopen waren, over het algemeen, uit de heffe des volks zamengesteld, terwijl de huizen, waaruit met steenen geworpen was, aan ultra-liberalen toebehoorden; een derzelve, n°. 28, in de straat Rohan gelegen, werd 6 à 7 malen in de rapporten gemeld. De troepen keerden tegen 11 ure des avonds naar hunne kwartieren terug. Bij dezen marsch vonden zij alle straten ledig, stil en duister, dewijl vele straat-lantaarns aan stukken geslagen en vele andere niet waren aangestoken. De gerustheid van *Marmont* en *Polignac* werd door deze schijnbare stilte niet weinig versterkt.

Het liet zich echter aanzien, dat de woelingen van den 27sten slechts de eerste beginselen van den wederstand waren, en evenwel was bijna het geheele garnizoen van Parijs reeds op de been en werkzaam geweest. Lichtelijk had men kunnen berekenen, dat men den volgenden dag 60 à 80,000 opstandelingen tegen zich over zoude hebben. Daarenboven was het aan het bestuur bekend, dat er ongeveer 40,000 geweren en uitrustingen van de vorige nationale garde in handen der Parijzenaars waren, en dat het gemeen reeds onderscheidene wapen-winkels had geplunderd. Er bevonden zich in verschillende wachthuizen der hoofdstad geweren; ook het arsenaal was van wapenen en munitie rijkelijk voorzien, en deze, even als het kruid-magazijn Deux Moulins, waren zoo goed als onbewaakt. De nacht bood overigens tijd en gelegenheid om gewigtigemaatregelen van tegenweer te treffen, doch in weerwil der reeds opgedane ondervinding werd er niets gedaan. De ministers ondertekenden, wel is waar, een bevelschrift, waarbij de stad Parijs in staat van beleg werd verklaard, doch dit was eene doode letter, die door geene werking gevolgd werd.

De opstandelingen maakten van den tijd een veel beter gebruik, want met het aanbreken van den dag waren zij reeds, en veel talrijker dan den vorigen dag, vereenigd. Eenige personen, in de montering der nationale garde gekleed, schenen zich naar hunne verzamelplaatsen te begeven. De wapen-smeden leverden hunnen voorraad van wapenen aan hen af, de reeds geopende winkels werden weder gesloten, de koninklijke wapens voor de winkels der hofleveranciers en voor de kantoren der notarissen en deurwaarders werden afgenomen; driekleurige vlaggen werden, onder het gejuich van *vive la charte*, ontrold. Ook de onder-officiers-kompagnie der fuseliers sédentaires gaf hare wapens af, terwijl onderscheidene wachtposten ontwapend, het arsenaal en het kruid-magazijn genomen en place de Grève door de opstandelingen bezet werden.

Dit alles geschiedde vóór 8 ure des morgens, zonder dat men eenigen tegenstand ontmoette; dewijl de troepen alstoen hunne kazernen nog niet verlaten hadden.

Tegen 8 uren des morgens berigte de maarschalk den koning, dat de volkshoopen zich weder verzamelden en veel talrijker waren dan den vorigen dag: « Het is nu geen opstand, het is eene omwenteling. Het wordt dringend noodzakelijk dat Uwe Majesteit geruststellende maatregelen treft. De eer der kroon kan nog gered worden, maar welligt is het morgen te laat. Ik zal dezelfde maatregelen als gisteren treffen. De troepen zullen tegen den middag gereed staan, ik wacht echter met ongeduld Uwer Majesteits bevelen.»

De maarschalk wilde alzoo eene omwenteling met dezelfde wapenen, welke hij tegen den opstand had aangewend, bestrijden. Ten 8 uren ziet hij de met het kriecken van den dag begonnen omwenteling in de haar eigene verschrikkelijke gedaante voor zich, en niettegenstaande dit zullen de troepen eerst tegen den middag gereed staan, ofschoon het hem bekend is, dat reeds ten 9 uren des morgens 3 bataillons Fransche garde, à 220 man per bataillon, 2 bataillons Zwitsersche garde, à 400 man ieder, 3 eskadrons lanciers en 8 stukken kanon (de eenige die aangewend zijn geworden), op de place *Louis XV*, onder de wapens stonden. Wilde hij nu aan den koning tijd geven om hem te antwoorden, en aan de omwenteling de gelegenheid laten om haar daarzijn te toonen?

Reeds had het 5de, 50ste en 53ste regiment van linie, in den vroegen morgen, bevel ontvangen om de place Vendôme en de Boulevards, tot aan de place de la Bastille, te bezetten, terwijl het 15de regiment ligte infanterie zich bij het stadhuis en het paleis van justitie moest posteren. Tegen 11 uren kwamen ongeveer 500 beschikbare manschappen der garde van Vincennes, en 3 eskadrons grenadiers te paard van Versailles, op de Champs Elysées post vatten. Vele officieren van den generalen staf der garde ontbraken op de appels, eenige anderen hadden hunne paarden of monteringen niet kunnen bekomen; zelfs waren er officieren die de dienst in burger-kleeding verrigteden. De maarschalk had echter nog 4 *maréchaux de camps* en, behalve zijne 4 *adjudanten*, nog 10 andere officieren om zich kunnen vereenigen. Geen eenige beambte van de *intendance* was aanwezig, voor verplegingsvoorraad werd niet gezorgd, en zelfs had men vergeten om kook-gereedschappen uit de kazernen mede te nemen, hetgeen toch zeer gemakkelijk had kunnen geschieden, zoodat aan de soldaten, evenmin als den vorigen dag, levensmiddelen werden uitgereikt.

Te 9½ zond de maarschalk eene *patrouille* van 15 man naar het stadhuis, om te vernemen, of het 15de regiment de gegevene bevelen opgevolgd had. Was nu het stad-

huis door de troepen niet bezet, dan was ook de *patrouille* verloren; de maarschalk besloot daarom om deze door een bataillon te doen volgen. De chef van dit bataillon ontving echter geene mededeeling van de afzending der bedoelde *patrouille*, maar kreeg alleen bevel om het paleis van justitie te bezetten, en het 15de regiment aldaar af te wachten. Daartoe moest hij zijnen marsch rigten over de pont Neuf, en vervolgens langs de quai de l'Horloge. De spits van het bataillon trok echter de pont Neuf voorbij, zoodat het deszelfs marsch langs de quai de la Mégisserie voortzette. Deze toevallig veranderde rigting redde de *patrouille*, als welke het stadhuis door eenen gewapenden hoop volks had bezet gevonden. De kommandant dezer *patrouille* wilde alsnu eene poging doen om met hen in mondgesprek te komen, doch was met geweer-schoten ontvangen, die hem en nog een soldaat dood deden neerstorten. De overige manschappen waren daarop terug getrokken, en liepen nu gevaar van afgesneden te worden, toen het voornoemde bataillon ze bij de place du Chatelet opnam. Deszelfs chef ontwaar wordende, dat het paleis van justitie alreeds door het 15de regiment bezet was, keerde daarop met zijn bataillon naar de Tuilleriën terug.

Zoo stonden de zaken om 10½ uur. Het scheen dat de maarschalk zijne voornaamste strijdkrachten in de omstreken der Tuileriën wilde bijeen houden, en zich daarboven van de militaire school, 't welk door een bataillon bezet was, van het pantheon, het paleis van justitie, het stadhuis en de binnen-boulevards verzekeren. De verdediging van het, met een bataillon der garde bezette, *palais Royal*, stond met die van de bank, alwaar men 100 man geposteed had, in verband. Deze laatste troepen waren door middel van uitgezette posten, langs de straat du Coq, met de Louvre in gemeenschap. De maarschalk wilde bovendien door groote bewegingen de hoofd-gemeenschap der stad open houden. Daartoe liet hij vier kolommen, ieder uit infanterie, kavallerie en 2 stukken zamengesteld, en ongeveer ter sterkte van 500 man, de stad in verschillende rigtingen doortrekken en gezamenlijk naar de Tuileriën terug keeren. De eerste kolom, onder den burggraaf *St. Hilaire*, moest over de *champs Elysées*, over de boulevards, door de straat *Richelieu* en weder door de *champs Elysées* terug. De 2de, onder den generaal *St. Chamans*, door de straat *Richelieu* naar de boulevards, langs dezelve naar de place de la Bastille, en vervolgens door de straat *St. Antoine* naar de place du Grève. De 3de, onder den generaal *Talon*, naar de markt des *Innocens*, om van daar de straat *St. Denis* te doen ruimen, en vervolgens op de markt nadere bevelen afwachten. De 4de, onder den generaal *de Quinsonnes*, moest naar den pont Neuf marcheren, zich aldaar

met het 15de regiment vereenigen, om op de place du Grève met de 2de kolom zamen te treffen.

Moeijelijk is het, zich een regt denkbeeld te vormen wat de maarschalk eigenlijk met deze militaire wandelingen voor had. Zijne troepen moesten immers daardoor in gevaar gebragt en onnoodig vermoeid worden, terwijl hij zelf, bij eenen gunstigen uitslag, zijne stelling geenszins verbeterde. Daarenboven leeden de opstandelingen door deze ontwikkeling hunne eigenlijke sterkte kennen, terwijl zij hen tevens in de gelegenheid stelde, om, in dien tusschentijd, de zwak bezette Louvre, zijnde de sleutel zijner stelling, te bemagtigen. In het onderhavige geval, moest elke uiteenloopende beweging doen gelooven dat de troepen voor de kracht van den wederstand werken; dezelve verhoogde alzoo den moed der opstandelingen, aan welke het natuurlijkerwijze zeer onbegrijpelijk moest voorkomen, dat deze bewegingen op hoog bevel plaats hadden. Dit gaf aanleiding tot de overdrevendste geruchten omtrent de voordeelen welke de opstandelingen behaalden. Het is ook te verwonderen, dat niet al de manschappen der vier kolommen in de gebarricadeerde straten door het levendige geweervuur uit de huizen, en den hagel van steenen welke van de daken geworpen werd, op de plaats gebleven zijn. En nog moet men zich aanvragen, hoe het doenlijk geweest is, om de vier uitgezondene kolommen, met een betrekkelijk gering verlies, weder bij de Tuileriën terug te brengen. Volgen wij dezelve afzonderlijk op dien gevaarlijken marsch.

De 1ste kolom, zijnde 1 bataillon, 2 eskadrons grenadiers te paard, met 2 stukken kanon, volvoerde haren last bijna zonder verliezen te lijden. Zij trok de straat St. Honoré door, en ontwapende bij de Mairie een troep nationale garde. Vervolgens rigte zij zich door de rue Royale, doch werd bij de in opbouw zijnde Magdalena-kerk met geweervuur ontvangen; eene kompagnie voltigeurs rukte daarop voorwaarts, en nam eene uit planken zamengestelde barrikade met de bajonet. De boulevards, tot aan de Chinesche baden, werden door patrouilles gezuiverd.

De 2de kolom, 1 bataillon Fransche garde, 3 eskadrons en 2 stukken geschut, rukte tot aan de poort St. Denis zonder eenigen wederstand te ontmoeten. Hier viel echter een schot op den lancier die de spits vormde, en kwetste den adjudant-majoor. De dader verdween onder de menigte, welke zich opende om de kolom door te laten. Van het dak van den Triumph-boog vielen eenige schoten op de troepen; een detachement vatte aldaar post, om het bataillon dat door de straat St. Denis moest deboucheren af te wachten. De overige troepen zetteden hunnen marsch naar de barrière St. Martin voort. In de nabijheid dezer barrière werden zij echter door een hevige

geweervuur ontvangen, waarop de generaal *St. Chamans* zijne kavallerie achter zijne infanterie plaatste, om een pelotonsvuur te kunnen maken, de artillerie deed insgelijks twee schoten. Eene barrikade, welke men dwars over den boulevard had opgeworpen, werd vervolgens genomen. Verder doortrekkende, vond men op de place de la Bastille eene groote massa menschen uit de voorstad St. Antoine bijeen en in onrustige beweging. De generaal *St. Chamans* sprak ze aan, om hen tot bedaren te brengen, en te overtuigen dat zij bij de storing der rust niets zouden winnen. Tot antwoord schreeuwden zij, dat zij geen werk en geen brood hadden. Eene massa vrouwen en kinderen was onder de voorste volkshoopen, en zoo het scheen wel met voordacht geplaatst, om leven en gejoel te maken, en de troepen te hinderen om krachtdadig gebruik van hunne wapenen te maken.

Half door geweld en half door overreding gelukte het den soldaten om door te dringen. De generaal *St. Chamans* verdeelde inmiddels al het geld, dat hij bij zich had onder de menigte, waarop eenige *vive le roi!* riepen, terwijl andere voortgingen met het *vive la charte! à bas les ministres!* vrij luidruchtig te doen hooren. Aan het einde van de straat St. Antoine stiet men echter weder op eene barrikade, van achter welke een hevig geweervuur op de troepen gemaakt werd. Een officier en eenige manschappen werden door dit vuur gekwetst. Dit schieten was weder een sein-teeken voor de menigte, welke zoo even het Bastille-plein verlaten had, om terug te keeren en op nieuw op de troepen te vuren. Eindelijk beval de generaal *St. Chamans* om het vuur der opstandelingen met pelotonsvuur te beantwoorden, en op deze wijze behield men, zonder groot verlies te lijden, de ingenomene stelling. Om het tiraileren uit de vensters tot zwijgen te brengen, liet men den troep langs de beide rijen huizen uit de flank marcheren, en op deze wijze op de vensters vuren waaruit geschoten werd. Dit was eene herinnering uit den oorlog in Spanje. Toen de generaal *St. Chamans* echter bemerkte, dat de straten die hij door moest trekken overal gebarricadeerd en sterk bezet waren, als ook dat de beide stukken geschut zijnen marsch bemoeijelijkten, zoodat zijne tegenpartij in dit stratengevecht alle voordeelen aan hare zijde had, besloot hij langs de zuidelijke boulevards naar de Tuileriën terug te trekken. Over de Austerlitz-brug kwamen deze troepen, zonder aanmerkelijk verlies geleden te hebben, op de place du Carrousel terug. Op de place de la Bastille liet men een detachement kurassiers achter, om de troepen, welke het stadhuis bezetteden, te berigten dat de kolom niet zoude komen. Daar ter plaatse vereenigden het zich met het 50ste regiment, dat naar deszelfs kazerne *l'Ave Maria* had willen terug keeren; maar, deze door het gewapend

gemeen bezet vindende, regtsom-keert had gemaakt. Het genoemde detachement vereenigde zich met het regiment om met hetzelfde naar het stadhuis te trekken.

De 3de kolom, 2 bataillons Fransche garde, 30 gendarmen en 2 stukken kanon, werd reeds dadelijk op de marché des Innocens met een hevig geweervuur, dat voornamelijk uit de vensters der huizen onderhouden werd, en met steenworpen ontvangen, waardoor vele manschappen gekwetst werden. Het vuur der opstandelingen werd echter door dat der troepen zeer spoedig tot zwijgen gebragt. De generaal *Talon* konde zich nu van zijnen last kwijten, en had de straat St. Denis, door het op- en neder-marcheren van een bataillon, zuiver kunnen houden. Hij meende echter beter te doen met de terugkomst van het 1ste bataillon op de markt des Innocens af te wachten, ten einde, in plaats van met één bataillon de hem voorgeschrevene beweging naar de place du Chatelet uit te voeren, nu met twee bataillons vereenigd derwaarts te marcheren. De terugtogt van dat bataillon door de straat St. Denis was echter niet meer uit te voeren. Deze straat werd overal gebarrikadeerd, zoodat er zich volgens de opgave ruim 30 barrikaden in bevonden. Deze barrikaden werden, wel is waar, slecht verdedigd en konden gemakkelijk door de troepen en zelfs door het kanon overgetrokken worden, doch de hinderpalen die men telkens ontmoette, hielden de troepen op en stelden ze op eene zeer gevaarlijke wijze bloot aan het vuur en de steenworpen uit de huizen. Reeds bij den aanvang was de bataillons-chef *de Pleineselve*, een der waardigste en geachtste officieren van het leger, door eenen geweerkogel aan het dijbeen gewond, hetzelfde schot doodde zijn paard. Door zijne soldaten gedragen, bleef hij het bataillon aanvoeren, zijne bevelen, in weerwil der hevigste pijnen, met groote koelbloedigheid gevende. Dit treurige toeval (hij stierf later aan zijne wonden) vertraagde echter den marsch van het bataillon. Toen de brave chef nu ontwaarde, dat de genomene en geslechte barrikaden door het woedende gemeen telkens hersteld en de binnen-boulevards insgelijks versperd werden, zoo besloot hij, na eenigen tijd aan de poort St. Denis op bevelen gewacht te hebben, om zijnen terugtogt naar de Tuilleriën, langs de buitenste boulevards, te bewerkstelligen. Het verlies van dit bataillon, na een' marsch van 8 uren en na 50 barrikaden te zijn overgeklommen, bedroeg echter niet meer dan 7 dooden en 20 gekwetsten. Genoemde overste werd bij de poort St. Denis verbonden, terwijl een korporaal met 3 voltigeurs het dak beklommen en de muitelingen naar beneden wierpen, die den geheelen dag van daar op de troepen hadden gevuid. Deze omstandigheid bewijst het nuttelooze van al het heen en weder marcheren. Immers de kolom van den generaal *St. Chamans* was neven dit

gebouw gemarcheerd, en dezelfde lieden die nu door vier man uit hunne schuilhoeken werden verdreven, hadden van gemelde kolom een officier gedood, zonder dat men er aan gedacht had om hen hunne stelling te doen ontruimen. Even zoo had een kramer, in de nabijheid van den boulevard, twee malen op eenen officier aangelegd en twee malen misgeschoten, en deze in plaats van hem neder te stooten, had zich vergenoegd met hem toe te roepen: « Nu ziet gij welk een slecht soldaat gij zijt, voorwaar gij zoudet beter gedaan hebben van te huis te blijven. »

Het is duidelijk, dat eene zoodanige praktische erkenning der volksheerschappij, bijzonder geschikt was om de vermetelheid van het gemeen tot het uiterste te drijven.

Middelerwijl dit alles aan de poort St. Denis voorviel, was het andere gedeelte der kolom op de marché des Innocens geposteed gebleven. Tegen 4 ure begon de munitie schaars te worden, hoezeer men zeer zuinig met den voorraad was te werk gegaan. Het 1ste bataillon kwam niet terug, de gemeenschap met de Tuilleriën was afgebroken, de barrikaden vermeerderden en de volkshoopen werden met ieder oogenblik sterker en beter bewapend. De toestand van den generaal *Talon* werd alzoo met elk oogenblik gevaarlijker; de maarschalk diende daarvan onderrigt te worden, waartoe zijn' adjudant zich vrijwillig als overbrenger aanbood. Deze knipte zijne knevels af, verkleedde zich met het pak van eenen handwerkersgezel en kwam zodoende gelukkig bij de Tuilleriën. Gelijkzeitig kwam eene patrouille kurassiers met een dergelijk berigt van de place du Grève. Een bataillon Zwitsersche garde was beschikbaar, en dit werd dadelijk door den maarschalk naar de marché des Innocens gezonden. De chef verdwaalde echter, en eerst nadat hij door een zijner kapiteins op den regten weg gebragt was, kwam het bataillon langs omwegen, door de straten Montorgeuil, St. Sauveur, enz., op de genoemde markt aan, en vereenigde zich aldaar met de troepen van den generaal *Talon*. Beide bataillons marcheerden nu gezamenlijk langs het lage gedeelte van de straat St. Denis naar de place du Chatelet, en gingen van daar langs de Kade tot aan de School, alwaar zij zich posteerden. Ook op dezen marsch werden onderscheidene barrikaden, zelfs door de kanons, zonder veel moeite overgetrokken.

De 4de kolom, 1 bataillon garde, een peloton lanciers en 2 stukken kanon, had bevel om naar het stadhuis te trekken. Terwijl de drie andere kolommen slechts kleine aanvallen en hindernissen ontmoette en daardoor opgehouden werden, moest deze kolom een regelmatig stelsel van weêrstand overwinnen. De marsch dezer troepen levert dan ook de merkwaardigste voorvallen van den geheelen strijd op, en maakte, zoo van den kant der troepen als van de zijde der opstandelingen, de grootste in-

spanning bij den aanval en de verdediging noodzakelijk.

De kolom marcheerde langs de kade der Tuileriën, van de Louvre en de l'École, en stootte bij den pont Neuf op twee bataillons van het 15de regiment ligte infanterie, welke de straten Dauphine en de la Mounaie hadden bezet. De generaal deelde aan den chef van dat regiment de bevelen van den maarschalk mede, ten gevolge waarvan hetzelfde de beweging der garde zoude volgen, en deze door een der bataillons krachtadig ondersteunen. Het bataillon garde en 1 bataillon van het 15de regiment trokken daarop over den pont Neuf, zich naar de *Marché aux Fleurs*, tusschen den pont du Change en pont Notre Dame gelegen, rigtende. De kommanderende generaal besloot nu om over den pont Notre Dame tegen de *place du Grève* te trekken, en eene demonstratie tegen dat plein te doen uitvoeren door twee pelotons der garde. Het 15de regiment kreeg tevens bevel om van de *Marché aux Fleurs* met twee pelotons de straat *Juiverie* te sperren, en met het overige gedeelte de garde te ondersteunen.

Middelerwijl hadden zich de volkshoopen, welke in den vroegen morgen in de omstreken van de *place du Grève* waren zamen gestroomd, regelmatig verdeeld en met orde in beweging gesteld, ten einde de brug Notre Dame en het paleis van justitie te veroveren. Met slaande trom aan het hoofd, en aangevoerd door twee personen, welke, zoo het scheen, hun als officieren dienden, rukten zij door de straat *Arcis*. Zoodra de koninklijke troepen deze beweging ontwaar werden, stelden zij hunne beide stukken kanon op de brug in batterij. Een staf-officier (zijnde de heer *Besmond*, de schrijver van het aangehaalde geschrift) reed daarop over de brug den insurgenten-troep te gemoet; hen wijzende op de beide stukken kanon, riep hij hen toe, dat ze gereed waren om te worden afgeschoten, hen in naam der menschheid bezwerende terug te keeren. Van dien oogenblik af zwegen de trommen, de hoopen deelden zich regts en links, doch hielden niet op met op de koninklijke troepen te schieten. De adjudant welke den bovengenoemden staf-officier vergezeld had, werd kort daarna van zijn paard geschooten. Beide stukken werden nu losgebrand (hier vielen de eerste kanon-schoten), waarop de opstandelingen zich vlugtende verstrooiden. De kaden du Grèves en Pelletier werden alsnu door de garde bezet. Het vuur uit de huizen van de straten *Arcis* en la *Tannerie* hield echter nog gedurig aan.

Het detachement dat over de hangende brug moest marcheren, wachtte het bezetten van de kade Pelletier en van de *place du Grève*, door de hoofd-kolom, niet af, en stelde zich daardoor noodeloos bloot aan het hevige geweer-vuur dat uit de huizen van het plein onderhouden werd. Zoodra de hoofd-kolom eene stelling genomen had,

liepen de volkshoopen uitéén en verdeelden zich in de belendende straten. Het vuur uit de huizen begon ook allengskens te verdooven. Het geweer-vuur van den hoek der straat *Mouton* hield echter zoo lang aan tot dat de barrikade dier straat genomen was. De stukken werden op het plein in batterij gesteld, om, in geval van noodzakelijkheid, de quai de la Cité, naar de pont de la Cité, en de straat *St. Louis* te bestrijken. Eene andere opstelling was voor de stukken niet wel te kiezen, daar de overige punten door borstweringen langs de kaden gedekt waren. De heer *Besmond* verzekert ook, dat, hoezeer het kartets-vuur moorddadig had kunnen werken, de stukken evenwel niet meer dan vier kartets-schoten per stuk hadden medegevoerd, en dat overigens de stukken, gedurende de marschen, zeer hinderlijk waren. Het 18de regiment had bevel ontvangen om op de quai aux *Fleurs* eene stelling te kiezen, en daarna de Cité (de Oud-stad) te nemen; de troepen op de *place du Grève* zouden de kleine straten la *Colombe* en *St. Landry* gadeslaan, en mede het peloton garde, dat de straat *Arcis* sperde, ondersteunen. Toen echter eenige geweer-kogels van den linker Seine-oever geschoten, onderscheidene manschappen op de *place du Grève* kwetsten, werd zulks aan de bataillons-chef van het 15de regiment gemeld. Deze beloofde hulp te zenden, doch hield geen woord. Eene hernieuwde aanmaning om ondersteuning werd formeel van de hand gewezen. Van dien oogenblik af werd de quai de la Cité met schutters gevuld, die nu, door het 15de regiment gedekt, een goed onderhouden geweer-vuur op het Grèveplein rigtede. Gelijktydig kwam het bataillon van het 50ste regiment met de 40 kurassiers der kolom van den generaal *St. Chamans* (waarvan hierboven melding is gemaakt) op voornoemd plein aan. Zij hadden de straat *St. Antoine* verlaten, en hadden, om de kleine naauwe straten die naar het plein voeren te vermijden, den weg naar de kerk *St. Gervais* ingeslagen. De officier der kurassiers had zijnen trompetter van hier gezonden, om aan te zeggen, dat de generaal *St. Chamans* niet zoude komen, en gelijktijdig om de troepen op het meergenoemde plein te verzoeken eene diversie te maken, ten einde aan de kurassiers ruimte te verschaffen. Deze trompetter bereikte moedig, te midden van alle gevaren en over alle barrikaden heen, het plein, en kweet zich alzoo op eene uitstekende wijze van zijnen last. Twaalf lancers, door eenige voltigeurs ondersteund, maakten dadelijk daarop eenige aanvallen door de boog *St. Jean*, links van het stadhuis, en in de straat *St. Gervais*, welke dan ook doel troffen, en aan de bovenbedoelde kurassiers gelegenheid verschafte om op het plein door te dringen.

Alsnu de verzekering hebbende, dat de kolom van den generaal *St. Chamans* niet zoude komen, en zoo goed als

zonder munitie zijnde, besloot men om zich in het stadhuis te concentreren. De kavallerie werd in de groote remise gesteld, om ze tegen het geweer-vuur van den linker Seine-oever te dekken. Het bataillon van het 50ste regiment werd, ingevolge het verlangen van deszelfs chef, de kolonel *de Maussion* — welke, om zijne manschappen bij zich te houden, had moeten beloven dat zij onzijdig zouden blijven — op het binnen-plein van het stadhuis gelaten.

Middelerwijl kwamen 200 Zwitsers van de Tuileriën, en losten het 220 man sterke bataillon garde, dat 5 uren lang gevochten en reeds 40 man verloren had, af. Deze aflossing werd echter met weinig orde bewerkstelligd, zoodat de opstandelingen deze beweging voor den terugtogt der troepen namen. Dit was het seinteeken tot eenen algemeenen aanval, die echter overal tot achter de barrikaden werd teruggeslagen. Bij dit gevecht verloren de Zwitsers eenige manschappen. Eene kompagnie garde, welke hen hierbij moedig had ondersteund, nam daarop eene stelling bij de hangende brug om deze te sperren, en hield zich aldaar $\frac{3}{4}$ uur, zonder een enkel patroon te bezitten, met bewonderingswaardige standvastigheid en koelbloedigheid staande. Van dien oogenblik af bepaalde men zich tot de verdediging van het stadhuis. Al de kamers op het plein en de straten uitziende werden met tirailleurs bezet, terwijl de linie-troepen hunne munitie aan de garde had overgegeven. Zoodra men deze dispositiën had getroffen, trokken de Zwitsers en de overige manschappen der garde terug, de barrikade bij de straat Mouton bleef alleen met een peloton voltigeurs bezet. Door deze terugtrekkende beweging nam de driestheid der opstandelingen aanmerkelijk toe, zoodat zij weldra bij hernieuwing eenen aanval op het stadhuis waagden, waarbij zij echter zoo nadrukkelijk door een goed onderhouden geweer-vuur uit de vensters van het stadhuis werden ontvangen, dat zij met een aanmerkelijk verlies tot in de straten Monceau en St. Gervais teruggedreven werden.

Tegen den avond bragt een verkleed officier het bevel, dat de troepen, zoo goed mogelijk, naar de Tuileriën zouden terugtrekken. Er bleef niets overig dan den terugtogt zoo geregeld en stil mogelijk te bewerkstelligen. Men moest daarbij overleggen om op eene doelmatige wijze een 50 à 60tal gekwetsten en de beide stukken kanon over de barrikaden heen te voeren, tevens den geschiktsten tijd en den min gevaarlijksten weg kiezen. De manschappen der garde boden zich vrijwillig aan om hunne gekwetste kameraden te dragen, terwijl men, wat de artillerie aanging, zich verliet op de beweegbaarheid en sterkte van het nieuwe materiëel. De weg die gekozen werd was die langs welken men gekomen was, omdat dezelfde langs de breede quai aux Fleurs en quai de l'Hor-

loge ging, welke laatste over eene groote uitgestrektheid door de conciergerie en het paleis van justitie gedekt werden, Vele huizen langs dien weg waren onbewoond. Omtrent den te kiezen tijd, nam men in aanmerking, dat de Parijzenaars gewoon waren alles op zijnen tijd te doen. Den geheelen dag door hadden zij gevochten, tegen 11 uren ging de maan onder, en daar de meeste straat-lantaarns gebroken waren, was het wel te vermoeden, dat zij, gedurende de duisternis, huiswaarts zouden keeren, om hunne heldendaden te kunnen uitbazuin. Men kon alzo berekenen, dat de straten tegen middernacht ledig zouden zijn, en het was dus tegen dat uur dat het stadhuis ontruimd en de terugtogt begonnen werd. De laatste voorraad van patronen werd onder de voorste troepen verdeeld.

Met het aanbreken van den nacht verlieten de opstandelingen, die den ganschen dag uit de huizen op de troepen gevuurd hadden, hunne schuilplaatsen, en ofschoon men ze even zoo goed als de overige gewapende personen zag wegsluipen, stoorde men ze geenszins.

De wijnhuizen in de omstreken waar de troepen gestaan hadden, verkochten vóór den afmarsch hunnen laatsten voorraad zeer duur, en dit was ook de eenige verkwikking welke aan de gekwetsten en de troepen werd uitgedeeld. Eene barrikade op de quai Pelletier werd eenigzins voor den overgang van het geschut geslecht; deze werkzaamheid maakte echter gerucht, waardoor er nog eenige schoten van den tegenoverliggende Seine-oever op de kolom gedaan werden. Het 15de regiment ligte infanterie stond nog bij het paleis van Justitie en den pont Neuf. Hetzelve scheen aldaar eene beslissing der gebeurtenissen af te wachten, om zich bij de zegevierende partij te kunnen aansluiten. Het andere bataillon van dat regiment had het plein van het Pantheon moeten bezetten, doch was hoogstwaarschijnlijk naar de kazerne terug gekeerd. Met zekerheid kan niet worden opgegeven, of het voornoemde bataillon deszelfs wapens heeft afgeleverd, doch meer bepaald zeker is het, dat de sous-officiers sédentaires de hunne hebben afgegeven, op de verzekering, dat het 15de regiment aldus gehandeld had. De garde gaf luide hare bevreemding en verontwaardiging over deze lijdende onzijdigheid te kennen.

Door dit uitvoerige berigt van eenen geloofwaardigen ooggetuige, worden dus alle fabelen en opgevizelde berigten, omtrent de talrijk herhaalde aanvallen der opstandelingen tegen het stadhuis, voldoende wederlegd. Duidelijk is het, dat de koninklijke troepen het stadhuis op den 28sten onbezet vonden, en dat het eerst in den vroegen morgen, nadat de troepen het ontruimd hadden, door de opstandelingen is bezet geworden. Deze daadzaaken zijn later, door de procedure der ministers, en voor-

namelijk door de getuigenis van den heer *de Chabrol*, prefect der Seine, welke in het stadhuis woonde, volkomen bevestigd.

De tweede dag van dezen zonderlingen strijd werd met de ontruiming van de place du Grève besloten. Beide partijen waren alstoen in dezelfde stelling als den vorigen dag. De militaire voordeelen waren aan de zijde der troepen, doch de morele indruk was ten gunste der opstandelingen. Immers niemand kon op het vermoeden komen, dat de vier kolommen, welke zich in den morgen in beweging gezet, den geheelen dag gevochten en zich des nachts weder stil teruggetrokken hadden, volgens een bepaald plan waren werkzaam geweest? En met dat alles bedroeg het gezamenlijke verlies der troepen nauwelijks 300 man. Geen enkel stuk geschut hadden zij verloren; zoodat het eene onwaarheid is dat de élèves uit de polytechnische school de genomene stukken tegen de troepen hadden gerigt. Degenen die op den 28sten tegen de troepen hadden gevochten, waren lieden uit het laagste gemeen, en eerst tegen den avond van dien dag mengden zich eenige studenten onder hen. Eerst in den loop van den 29sten gelukte het aan de élèves der polytechnische school, om over de muren van het school-gebouw te ontsnappen en deel aan den strijd te nemen.

Het grootste gedeelte der troepen bivouackeerde, in den nacht van den 28sten op den 29sten, op de plaatsen waar zij zich in den morgen vereenigd hadden. Sedert den 27sten waren zij zonder verpleging, en terwijl geheel Parijs deszelfs gewoone toevoer van levensmiddelen ontving, was er voor de troepen geen stuk brood voorhanden. In den nacht ontving men uit Versailles en andere plaatsen eene versterking van 1700 man Fransche en Zwitsersche garde. Het garnizoen werd door dezen toevoer ongeveer tot op de vorige sterkte teruggebracht, daar, behalve de 300 gesneuvelde en gekwetste manschappen, vele in de stad verstrooide posten, voor dat de troepen de kazernen hadden verlaten, waren verloren gegaan. De garde bestond alzoo op den morgen van den 29sten uit:

11 bataillons infanterie 3000 man.

13 eskadrons kavallerie 1300 „

Te zamen 4300 man.

De vier regimenten van linie bleven in de door hen aangenomene gewapende orzijdigheid volharden. Deze omstandigheid was voor de garde zeer netelig, en tevens voor de opstandelingen eene groote aanwinst. In weerwil van dit alles, had de maarschalk, in zijne algemeene dispositie, hen wederom plaatsen ter bezetting aangewezen; welke dispositie, na vele veranderingen in de kommando's en na veel weifeling, eindelijk in den morgen van den 29sten, werd vastgesteld.

Ingevolge dit algemeene voorschrift, moest het paleis Bourbon, de brug *Louis XVI* en het plein *Louis XV* door het 15de regiment ligte infanterie worden bezet.

Vervolgens:

1 Bataillon garde in de militaire school.

2 Bataillons garde op het plein *Louis XV*, front makende naar de champs Elysées.

Het 5de en 53ste regiment van linie op het plein Vendôme.

2 Bataillons garde in de rue Royale, in de aangrenzende gedeelten der straat St. Honoré en bij de omgevingen van de Magdalena-kerk.

1 Bataillon garde in den tuin der Tuileriën, aan de zijde der straat Rivoli.

1 bataillon Zwitsers voor de Tuileriën, bij den Triomfboog.

1 Bataillon Zwitsers op het binnen-plein der Louvre, in reserve.

1 Bataillon Zwitsers binnen de Louvre, aan de kolonnade en aan de vensters.

2 Bataillons garde voor de bezetting der bank, het palais Royal, eenige huizen aan de straat St. Honoré en in het bijzonder het hoekhuis der straat Rohan.

In de kazerne Babylone hadden de Zwitsers 50—60 rekruuten achtergelaten.

De geheele kavallerie stond in de champs Elysées, uitgenomen 2 eskadrons lanciers, welke binnen het ijzerhek van den tuin der Tuileriën opgemarcheerd waren. Deze stelling was vrij zonderling, daar de tuin slechts één uitgang door den Triomfboog en één ingang door het portaal der Tuileriën heeft.

De stelling der Louvre en Tuileriën was overigens zeer sterk. De generaal *Excelmans* en een Duitsche prins, welke reeds eenen geruimen tijd te Parijs woonde, kwamen beide, hoezeer de liberale partij toegedaan, tegen 11 uren hunne diensten den maarschalk aanbieden. Deze omstandigheid levert het bewijs, hoe weinig men de zaak des konings voor verloren hield. Ook deze beide personen hielden de stelling der Louvre en der Tuileriën voor onneembaar.

Van den kant der Parijzenaars viel in den morgen niets voor. Tegen 11½ uur begon de officier die in het palais Bourbon het bevel voerde, met de opstandelingen te onderhandelen en beloofde zich onzijdig te zullen houden; waarna hij zijne troepen in den tuin van het paleis terugtrok. Dadelijk na het sluiten van deze overeenkomst, wierpen de opstandelingen in dien omtrek overal barrikaden op, bezetteden het portaal van de vergaderzaal der gedeputeerden en het dak van het paviljoen van den prins *van Condé*, en openden nu een zeer levendig geweer-vuur tegen de troepen op het plein *Louis XV* opgesteld. Het

bataillon van het 15de regiment ligte infanterie nam daarop de wijk in de champs Elysées. Zoodra de maarschalk deze wijkende beweging ontwaar werd, zond hij een peloton tirailleurs om de insurgenten uit het paleis Bourbon te verdrijven. Hetzelve trok over de brug *Louis XV*, deed de barrikaden ruimen, verdreef de opstandelingen uit het paleis en namen daarin stelling; dit alles had slechts het kwetsen van 2 manschappen gekost. Toen de aanvoerder der tirailleurs in het paleis was, bemerkte hij dat de tuin door de linie-troepen was bezet. Uit dit kleine gevecht, waarin een 30tal manschappen der garde, den zoogenaamden linker-vleugel van het Parijsche leger uit eene sterke stelling verdreef, kan men eenigzins opmaken hoe het gesteld was met den geest dien de garde, de linie-troepen en de gewapende Parijzenaars bezielde.

Middelerwijl ging het 5de en 53ste regiment van het Vendôme-plein tot de opstandelingen over. Dadelijk zond de maarschalk een bataillon af om de straten te sperren, doch in plaats van een beschikbaar bataillon Fransche garde daartoe te bezigen, liet hij een bataillon Zwitsersche garde oprukken. Volgens eenen later bekend gemaakten brief van den bevelvoerende officier der Zwitsers, baron *de Salis*, werd het bataillon 't welk het inwendige der Louvre bezet had, daartoe gekommandeerd. Het bevel was duidelijk: het bataillon moest de kamers en kolonnades der Louvre ruimen (*d'abandonner les appartemens du Louvre*). Het andere bataillon Zwitsers bleef rustig op het binnen-plein der Louvre staan!!

Alsnu overtuigd zijnde, dat de linie geen stand hield, zoo liet de maarschalk, door eenige beambten der municipaliteit eenen wapenstilstand aanbieden. In de omstreken der Tuileriën en het palais Royal werden de vijandelijkheden dan ook werkelijk gestaakt. De beide partijen waren moede, en daar men omtrent de uitkomst van het gevecht nog zeer in het onzekere was, zoo liet het zich aanzien dat deze wapenstilstand algemeen zoude zijn. Eene onbeduidende omstandigheid veranderde echter de geheele toedragt der zaken en besliste over het lot van Frankrijk. Zoodra, namelijk, de Parijzenaars opmerkten, dat het vuren uit de vensters van de Louvre en het Museum had opgehouden, begonnen zij deze gebouwen te naderen, hetzij uithoofde zij onbekend waren met den gesloten wapenstilstand, of dat hun de gelegenheid te schoon voorkwam om dien niet te breken. Zonder wederstand te ontmoeten, klommen zij nu door de vensters in het inwendige van het paleis, en begonnen van daar het Zwitsersch bataillon garde, op het binnen-plein, te beschieten. Anderen snelden naar de galerij van het Museum, en openden uit derzelve vensters een levendig geweer-vuur op de troepen welke het Carrousel-plein bezet hadden. Te vergeefs beriepen zich de Zwitsers op den wapenstilstand; het

vuur der opstandelingen werd daarop nog heviger. Nu verliet het bataillon, in wanorde gebragt, de Louvre en trok zich tot aan den Triomf-boog terug. Op het Carrousel-plein vonden zij het derde bataillon van het regiment door onderscheidene volkshoopen omringd, die echter den wapenstilstand hielden. Het wijkende bataillon werd daarom niet miuder uit de Schilderijen-galerij beschoten. De opstandelingen begonnen nu ook verder door te dringen en de troepen te beschieten, die binnen het hek der Tuileriën opgesteld waren. Dit aanhoudend geweer-geknal, vervoerde de rustige volkshoopen om insgelijks de aangegane overeenkomst te breken, zoodat weldra het gevecht, op het Carrousel-plein, op nieuw begon. Dit was het beslissende oogenblik, en welligt had een met onverschrokkenheid genomen besluit alles nog kunnen redden.

De Zwitsers drongen vlugtende door den Triomf-boog, de lanciers versperden in hunne vlugt het portaal der Tuileriën, de gendarmen drongen hen na. De Zwitsers verzamelden zich echter nog een oogenblik, tot dat eindelijk alles in wilde vlugt door het defilé vlood. Een doelmatig aangevoerde kompagnie had nog alles kunnen tegenhouden, alles weder herstellen, want de opstandelingen liepen wild door elkander, terwijl hun vuur meer leven maakte dan uitwerking had, aangezien de Zwitsers, op het oogenblik van de grootste verwarring, slechts 3 à 4 man aan dooden en gekwetsten hadden verloren. Eenige oogenblikken daarna, was er zelfs niemand die verhinderen konde, dat enkele afdeelingen der garde hare korpsen volgden. De maarschalk zelf vlugtte met zijn gevolg door de straat Rivoli naar den tuin der Tuileriën. Twee enkele kanon-schoten waren genoegzaam, om de opstandelingen de lust te benemen tot het verder vervolgen der troepen, terwijl de bataillons zich weder in den tuin verzamelden. De maarschalk gaf nu bevel om Parijs te ontruimen en naar St. Cloud te marcheren.

Op deze wijze ging Parijs verloren, terwijl de koninklijke troepen vijf minuten vroeger nog eene — volgens het gevoelen van *Napoleon* — onneembare stelling bezet hadden, en zonder dat zij in een eigenlijk gezegd gevecht het onderspit hadden moeten delven, nu naar St. Cloud trokken als een geslagen en vlugtend legerkorps. De opstandelingen, welker bezadigdheid men later zoo hoog geroemd heeft, plunderden en verbranden intusschen de barrières en drie kazernen, verwoesteden het aartsbisschoppelijk paleis en de bibliotheek van 20,000 boekdeelen, wierpen de acte-stukken van het paleis van justitie in de Seine, bevrijdden de misdadigers uit de conciergerie, plunderden in de Tuileriën, en verwoesteden met bijzondere woede de kamers eener prinses, welke hen met weldaden had overladen.

Al de gedetacheerde koninklijke troepen werden opgeofferd. Die hunner welke het palais Royal hadden bezet, trok-

ken in orde terug, doch de manschappen die eenige huizen in de straat St. Honoré bezetteden, werden, na eene langdurige en dappere verdediging, gedwongen om zich over te geven; deze werden door hunne «grootmoedige» tegenpartij alle koelbloedig vermoord. De aanval op het depôt van het Zwitsersche regiment garde, in de kazerne Babylone, was reeds den 28sten verordend. Op den 29sten werd deze kazerne werkelijk aangevallen, doch niet — zooals de leugenachtige dagblad-artikelen berigten — bij herhaling genomen en hernomen, bij welke gevechten de opstandelingen de grootste heldendaden zouden hebben verricht, maar dezelve werd door ontelbare gewapende volkshoopen tamelijk geregeld aangevallen, zonder dat zij echter de kazerne konden bemagtigen. Daarop boden zij den Zwitsers, welke door den braven majoor *Dufay* gekommandeerd werden, en wier aantal, door het aan zich trekken van eenige verstrooide posten, tot ongeveer 100 man was aangegroeid, eene kapitulatie aan, welke eveneens werd afgeslagen. Geen ander middel ziende om deze kleinen maar dapperen hoop te bedwingen, staken de opstandelingen de kazerne in brand. De ingang stond reeds in volle vlam, toen de majoor *Dufay* eene poging deed om zich met zijne manschappen door te slaan. Bij die gelegenheid werd hij doodelijk gewond, en in zijn bloed badende werd hij met eenen bijlslag gedood. Vele Zwitsers bleven dood op de plaats, het grootste aantal bereikte echter gelukkig hun regiment te St. Cloud. Het relaas vanden heer *Besmond* omtrent dit voorval, is in deszelfs geheel, door den jeugdigen schilder *Caron*, die zelf een der insurgenten-aanvoerders was, bevestigd.

Met dit voorval eindigt het militaire gedeelte van de geschiedenis der laatste Fransche omwenteling, en hoezeer het bovenmedegedeelde relaas weinig met de dagbladberigten dier dagen overeenstemt, zoo wordt echter derzelve echtheid uit de proces-stukken der ex-ministers, en door alle latere onpartijdige berigten en onderzoekingen bevestigd.

Gedurende de drie befaamde Julij-dagen van 1830, waren of kwamen er 12,000 koninklijke troepen in Parijs, daarvan kwamen slechts 6000 man Fransche en Zwitsersche garde in het gevecht, en deze verloren 89 man aan dooden en 320 man aan gekwetsten. Op den 27sten deden de volkshoopen den kreet *vive la charte!* hooren; en de beide volgende dagen mengden zij reeds onder dat gejuich het geroep van *vive la liberté! vive la république! vive Napoleon!* Van de zoogenaamde bezadigde partij, die van het *juste milieu* genaamd, had niemand deel aan den strijd genomen. Deze wende zich tot den hertog van *Orleans*, die zich niet bij den koning te St. Cloud bevond, maar zich van *Neuilly* liet afhalen. Van

den kant der Parijzenaars hadden alleen het gemeen, boekdrukkers-gezellen en fabriek-arbeiders werkelijk gevochten. Deze werden door studenten en oude officieren aangevoerd, hun verlies bedroeg, na eene juiste telling, 500 dooden en 1500 gekwetsten.

De verdere terugtogt der koninklijke troepen levert geene militaire bijzonderheden op. De verwarring en besluiteloosheid ging zoo verre, dat niemand wist wie er eigenlijk kommandeerde, zoodat er ook niemand was die voor de verpleging der troepen zorgde. De dauphin had drie herhaalde malen den koning gebeden om hem naar Parijs te laten vertrekken, doch te vergeefs; zelfs werd het hem niet veroorloofd om te St. Cloud het bevel over de troepen op zich te nemen. De Parijzenaars zaten intusschen niet stil, en weldra wemelde het van zendelingen, die de troepen verleidden om naar Parijs te deserteren; het ontbrak ook geenszins aan bedreigingen. De brug van *Sèvres* werd door verraad aan de opstandelingen overgeleverd. De zware kavallerie der garde verliet te *Versailles* de zaak des konings. In weerwil dezer desertiën waren er echter op den 3den Augustus nog 8800 man op marsch en onder de wapenen; daaronder waren begrepen de artillerie der garde en vele detachementen die zich met de Parijsche bezetting op marsch hadden vereenigd. Niemand echter wist van deze getrouwe cohorte partij te trekken om den waggelenden troon van *Karel X* te ondersteunen. Deze krijgsmagt met hare 42 bespannen stukken, zoude nogtans zeer goed in staat zijn geweest, om het zoogenaamde Parijsche leger, dat in deligences, omnibussen, fiacres en cabriolets kwam aansnellen, bloedig terug te wijzen; en toch was het dit misvormd leger, dat den koning noodzaakte om *Rambouillet* te verlaten.

(Het vervolg en slot in N°. 5.)

DE KRIJGSMAGT

IN OVEREENSTEMMING GEBRAGT MET DEN TEGEN-
WOORDIGEN TOESTAND DER ZAMENLEVING.

(Vervolg van N°. 2, en slot.)

Wij hebben reeds doen opmerken, dat er scholen behooren te bestaan voor de jongelingen, welke den staat in de verschillende dienst-takken der krijgsmagt moeten dienen, hetzij om beproevingen te ondergaan, of wel om onderwijs te ontvangen. Deze scholen moeten van onderwijzers en van een voldoende materieel voorzien zijn. Men zal daarin de rekruten op verschillende tijdvakken van het jaar opnemen. Men zal aan hen, zoodra zij de scholen verlaten, zakboekjes uitreiken, waarin zal worden opgeteekend een verslag omtrent hun verblijf in de scholen. Deze scholen zullen niet alleen worden ingerigt voor de infanterie en kavallerie, maar ook de toegevoegde manschappen zullen daarin de noodige hulpmiddelen moeten

kunnen vinden om kennis op te zamelen. Tevens zal moeten gezorgd worden, dat de onder-officieren, die, na eenigen tijd bij de bataillons of eskadrons van het staande leger gediend te hebben, bevordering erlangen, zich daartoe op die scholen kunnen opleiden, ten einde met de élèves der hogere scholen te kunnen mededingen. Voor de instandhouding der krijgstuicht, is het dringend noodzakelijk, dat degeen die tot den graad van officier opklimt, vooraf de bewijzen aflegt dat hij kennis bezit. De kunde toch geeft een onbetwistbaar overwigt, en in onze eeuw maakt zij zelfs den eersten wezenlijken grondslag van elk staats-gebouw uit. Deze grondslag is van blijvende waarde, zelfs in den oorlog, hoezeer ook daar de verdiensten naar eenen enigzins gewijzigden maatstaf gemeten worden.

De hierboven bedoelde scholen maken een voornaam gedeelte der organisatie van de krijgsmagt uit. Het noodige aantal scholen kan echter in betrekking tot de bevolking niet worden bepaald, want in de sterk bevolkte landstreken heeft men minder scholen noodig dan in de zwak bevolkte gewesten. Men moet, uithoofde van de onkosten, zich ook wel wachten om deze inrigtingen te veel te vermenigvuldigen.

Voor de speciale korpsen, zooals de artillerie, de genie, den staf en de zeemagt, moeten speciale scholen aanwezig zijn, ten einde de troepen van het staande leger daarin het noodige onderwijs kunnen ontvangen. Wij vermeen ook, dat de vereeniging van de scholen, en zelfs de vereeniging van de genie- en artillerie-korpsen, eenige bezuinigingen voor den staat zoude opleveren. Wat de taktische tezamenstelling dezer korpsen betreft, daarin zullen wij niet treden, daar al de voorbereidingen van dien aard, met het uitbreken van eenen oorlog, dikwerf vergeefs getroffen zijn. Wij stellen alleen voor, om dezelve in depôts, in de nabijheid der theoretische en praktische scholen, te vereenigen.

In den loop onzer beschouwingen is er insgelijks spraak geweest van troepen van den generalen staf. Sedert de dienst van dien staf meer en meer eigenaardig geworden is, heeft dezelve ook behoefte aan uitvoerende werktuigen gekregen, welke vroeger door de korpsen werden verstrekt; zonder dat de dienst van den generalen staf alstoen naar behooren verrigt werd, leed daarbij die der overige korpsen door deze detacheringen. Zoude het dus niet beter zijn, om voor die dienst een afzonderlijk korps daar te stellen, en daarin al de benoedigde dienst-takken, zooals: pontonniers en pionniers voor de over- en doortogten, guides tot het doen van verkenningen, ordonnances, en manschappen voor het onderhouden van politie op te nemen?

Evenzeer als wij het nut van eenen zoodanigen afgezonderden, voor de dienst van den generalen staf bestenden, troep inzien, even zoo zijn wij van het doelmatige der vereeniging van al de troepen, noodig voor het onderhoud van het leger, overtuigd. Welligt zoude het voordeelig zijn om deze beide takken der dienst zamen te voegen, en daarvoor, even als voor de artillerie en genie, eene school op te rigten. Dit zoude te beproeven zijn, om de denkbeelden daaromtrent meer bepaald te kunnen vestigen.

Het is te verwonderen dat men tot nog toe, gedurende den vrede, zoo weinig gezorgd heeft, om deze verschillende gedeelten der dienst tot de veld-dienst voor te bereiden; dewijl de ondervinding menigvuldig genoeg gestaafd heeft, dat de weinige vorderingen, die men dikwerf bij den aanvang der veldtogten maakt, eerder aan de administratie en intendance, dan aan de troepen te wijten zijn geweest.

Wij hebben tot nu toe alleen van de praktische scholen gesproken; er dienen evenwel ook scholen voor het theoretische onderwijs der officieren, of voor 't minst voor een zeker aantal officieren, te bestaan. Wat aangaat de voorwaarden tot de admisse der élèves, deze moeten, voor zoo verre zulks doenlijk is, met de overige scholen van het land in overeenstemming zijn.

Na al hetgeen wij over de zamenstelling van den eersten ban hebben voorgedragen, blijft ons omtrent den tweeden ban weinig te zeggen overig. Dezelve moet worden gevormd uit alle strijdbare mannen van de 26 tot de 35 jaren, en uit diegenen die zich bij den eersten ban hebben doen vervangen om in den tweeden over te gaan. Daar men nu voor den tweeden ban der kavallerie alleen degenen aanneemt, die aan de dienst te paard de voorkeur geven, en dien ten gevolge zelve een paard aanbieden, zoo zal die ban, voor de kavallerie, niet talrijk zijn. De personen welke reeds bij de kavallerie van het staande leger of bij de militie-kavallerie van den eersten ban hebben gediend, zullen beschouwd worden als plaatsaanvullers van den tweeden ban. Degenen welke bij de speciale korpsen hebben gediend, gaan bij den tweeden ban over, en zullen daarbij als reserve dier korpsen gevoerd worden. De overigen zijn in infanterie-bataillons verdeeld, hebbende elk dezer bataillons, even als voor den eersten ban, een district, met eenige weinige officieren en onder-officieren permanent dienstdoende. Dit gedeelte der krijgsmagt moet, naar gelang der grootte van den staat, eene meer of min vaste zamenstelling hebben. Een groot rijk zal zelden noodig hebben om tot de-

zen ban toevlugt te moeten nemen, als alleen tot aanvulling van den eersten ban, of om denzelven met eenige meer bejaarde personen te versterken. Het staande leger, met den eersten ban vereenigd, zal zich sterk genoeg gevoelen om elken vijand het hoofd te bieden. De kleinere staten daarentegen, zullen ook den geheelen tweeden ban moeten oproepen om zich met hunne vijanden te kunnen meten.

De derde klasse, namelijk die van de 36 tot 43 jaren, zullen eene nationale garde vormen, bestemd tot handhaving van de rust binnenslands. In de groote rijken zou het welligt doelmatig zijn, om de klasse van den tweeden ban eerder dan boven bepaald is, bij de derde klasse te doen overgaan.

Twee voorname vraagpunten doen zich hier voor: Zal men de wapenen in handen der miliciens laten? Welke kleeding zal men aan de militie geven?

Het medegeven der wapenen zou welligt, in den aanvang van de hier voorgestelde organisatie, zwaarigheden opleveren; doch deze zwaarigheden zullen geheel uit den weg geruimd zijn, wanneer de nieuwe zamenstelling der krijgsmagt meerder vastheid zal verkregen hebben. Zoodra de bevolking, opgeleid in de denkbeelden van krijgstucht, eerbied zal hebben verkregen voor hare militaire pligten, dan zal men, zonder de minste gevaren te duchten, den milicien zijne wapens kunnen toevertrouwen, om ze alleen dengenen te ontnemen, die zich door hun gedrag dat vertrouwen onwaardig maken. Men zou moeten trachten om deze wapenen het eigendom van den milicien te doen worden, en dit zoude voorzeker het geschiktste middel zijn, om bij hem de grootste belangstelling voor derzelver onderhoud op te wekken. Door het, bij wijze van leening, ondersteunen der meest behoeftigen, zoude men welligt dat doel kunnen bereiken. Het kanton Waad, in Zwitserland, en ook andere landen, leveren daarvan navolgingswaardige voorbeelden op. De geheele krijgsmagt moest, zoo veel als doenlijk was, dezelfde kleeding hebben, en wel van eenen zoodanigen vorm, dat dezelve ook voor eene gewone dragt geschikt ware. Deze kleeding moest het eigendom van den milicien zijn, elk ander stelsel zoude te veel onkosten veroorzaken.

Het zou eene moeilijke taak zijn om hier in bijzonderheden te treden, en te betoogen, op welke wijze men tot eene zoodanige uitkomst kan geraken. Welligt zoude men hier het onmogelijke verlangen, dewijl men verschillende middelen voor verschillende localiteiten zoude moeten aanwenden.

Eindelijk zijn wij gekomen tot de organisatie van het element, dat al deze krachten zal moeten aanvoeren, dat aan dezelfde leven en beweging moet mededeelen. Dat element heb-

ben wij reeds vroeger aangeduid, toen wij van den staf spraken. Intusschen moet men hier eene afscheiding maken tusschen de verschillende functien, waartoe de deelen van dat geheel geroepen worden, namelijk tusschen degenen die bevelen, ik bedoel de generaals, en het speciale korps van den staf; anders gezegd, degenen welke de werktuigen der generaals zijn, om de bevelen van deze mede te deelen of hunne tegenwoordigheid te vermenigvuldigen.

Het aantal generaals dat men op het vrede-kader moet bijhouden, zal moeten worden berekend naar de sterkte van het leger, dat men, in geval van oorlog, denkt te velde te brengen. Men moet zich echter wel wachten, om hierbij het maximum van het leger als maatstaf aan te nemen; dit zoude de schatkist te veel bezwaren, terwijl het tevens zoude beletten om zich van een groot aantal generaals, door het vrijwillig of gedwongen uittreden, te ontdoen. En dit is toch het eenige middel om degene te kunnen op zijde schuiven, die door hooge jaren, vermoeijenissen, ziekten, weekheid en hof-dienst, zwak van ligchaam en geest zijn geworden. Zoodra nu de sterkte van het leger eenmaal is bepaald, en wij gelooven dit op 15 à 20,000 man op één millioen inwoners te kunnen voorstellen, dan kan men het aantal generaals berekenen tegen vijf op de 20,000 man. Vier vijfde van dit aantal zouden van mindere graden, de overigen alle van denzelfden graad moeten zijn, ten einde eene ruime keuze voor de hoofd-kommandanten te hebben.

Alles wat dit gedeelte van de zamenstelling der krijgsmagt voor den vrede-tijd betreft, is welligt het moeilijkste der geheele organisatie, dewijl de vrede weinige gelegenheden aanbiedt om de ware hoedanigheden van den opper-officier te kunnen beoordeelen en naar waarde te leeren schatten. Wanneer men zich bij de trapsgewijze opklimming tot dien graad vasthoudt aan het stelsel van *ancienniteit*, dan dooft men het genie en den geest van naijver uit. Wanneer hierbij eene onbeperkte keuze of *wilkiezing* op den voorgrond staat, dan is het zeer moeilijk om de *gunst* buiten het spel te houden, daar de personen, tusschen welke eene keuze moet gedaan worden, te veel met de hoogste en de meest invloed hebbende staats-personen in aanraking en betrekking zijn. Met het voor slaan van beperkende middelen tot wering van de *gunst*, loopt men gevaar om het beginsel der militaire hiërarchie te kwetsten. Men kan derhalve aannemen, dat wanneer men dan al in de wijze van benoeming of bevordering tot den generaals-rang den besten weg gevonden hadde, men nog altijd in verlegenheid zoude zijn om de waarde der personen te schatten. Bij het mededeelen

onzer gevoelens over de bevordering (avancement), zullen wij op dit onderwerp terugkomen.

De generaal zal, zooveel als slechts doenlijk is, in kennis worden gebracht met de tezamenstelling van het leger, met deszelfs geest, met de hulpbronnen van het land en die der naburige staten, en met de geaardheid dier landen als oorlogstooneelen, ten einde hij zich in staat gesteld zie om het bevel met kennis van zaken te kunnen voeren. Als chef van de verschillende korpsen der krijgsmagt, moet hij omtrent onderscheidene dezer zaken reeds genoegzame inlichtingen hebben ontvangen. Om deze echter verder uit te breiden, zal men de generaals in de verschillende gedeelten des lands inspectien en verkenningen laten doen, welke laatste zich tot in de aangrenzende staten moeten uitstrekken. Een generaal moet drie jaren voor 't minste en vijf jaren voor het langste eene inspectie behouden, en zoo zulks doenlijk is, moet zijn opvolger hem eenmaal op zijne inspectie-reize vergezellen. Men moet ook de generaals niet te lang territoriale kommandementen laten behouden, om ze niet aan eene schijnbare werkdadigheid, die geene uitkomsten opleveren, te gewinnen. Zij moeten, al verder, dikwerf tot commissien en tot het zitten in committé's voor de regeling en uitbreiding der krijgsmagt, en tot het inzenden van memoriën, het vak betreffende, geroepen worden.

Het is van het grootste belang, om de groote vereenigen van troepen te doen strekken tot het onderwijs der generaals. Daartoe zal men marschen en gecombineerde bewegingen doen uitvoeren, plotseling orders geven om de kolommen in orde van bataille te ontwikkelen, tegen eenen vooronderstelden vijand. Hierbij moet men echter vermijden om in fictien te vervallen, ten einde zich, zoo veel als doenlijk is, te houden aan mogelijke en bestaansbare vooronderstellingen. Men moet nimmer vrees koesteren om de publieke aandacht op deze oefeningen te trekken, ten einde deze over zaken en personen zou kunnen leeren oordeelen. De afkeer dien vele hoog geplaatste personen tegen de publiciteit koesteren, of de soort van minachting die men hen dikwerf daartegen ziet aan den dag leggen, mag volstrekt geen invloed op ons uitoefenen, dewijl geenszins uit het oog mag verloren worden, dat een generaal, die het vertrouwen zijner troepen en van zijn land moet genieten, ook noodig heeft om door het publiek gekend te wezen.

Om de krijgsmagt in tijd van vrede, in brigaden, divisien en legerkorpsen af te deelen, komt ons schadelijk voor; hoezeer eenige mogendheden van het vaste land deze organisatie hebben aangenomen (1). Daardoor zoude men de gewoonte eener za-

(1) Men lette hier wel dat wij de gevoelens van den schrijver hier

menstelling aannemen, die, bij het tot activiteit roepen der troepen, dikwerf van zelve vervalt, dewijl het toch tot de zeldzame gevallen behoort dat de geheele krijgsmagt op den eersten roep gelijktijdig tot werkdadigheid wordt geroepen. Dikwerf bepaald men zich slechts tot het verzamelen van observatie- en demonstratie-korpsen, en het zou derhalve onregtvaardig zijn, om den last van geheel gevormde legerkorpsen op enkele gewesten te doen drukken. Men is dus wel genoodzaakt, om, in het geval dat er een oorlog staat uit te breken, enkele bataillons hier en daar weg te nemen, te verzamelen en tot nieuwe brigaden en divisien zamen te stellen.

Het korps van den generalen staf speelt bij de nieuwere legers, vooral bij die welke op de volkswapening berusten, eene gewigtige rol. Het is het werktuig der hoogere bevelvoering, der uitvoering van de dienstpligten waartoe de krijgsmagt geroepen wordt, en daarenboven moet van uit deszelfs midden alle kennis en licht over de verschillende takken der krijgsmagt uitgaan. De officier van den generalen staf moet al de begaafdheden bezitten om zelf zijne functien naar behooren te kunnen verrigten, en anderen, waarmede hij in aanraking kan komen, voor te lichten; dit alles vordert een speciaal onder-richt. Hij moet menschenkennis hebben om de menschen te kunnen leiden, en al de leger-inrigtingen kennen om deze op het voordeeligt te kunnen aanwenden. Om dat oogmerk te bereiken, moet hij zoo veel mogelijk in aanraking gebracht worden met de verschillende wapen-korpsen, en tot dat einde geene bevordering kunnen ondergaan, voor en aler hij eenige diensten bij die korpsen heeft verrigt. De officier van den generalen staf moet daarenboven eene onvermoeibare werkdadigheid bezitten, zonder dat het werk zijne zielsvermogens te veel inspant. Ter verkrijging dezer hoedanigheden moet hij nimmer zonder bezigheden zijn; hieronder verstaan wij echter geene bezigheden, die eene gezette werkzaamheid van 4 à 5 uren per dag vordert, of zoogenaamd bureau-werk, waarin men, onder den schijn van werkzaamheid, eigenlijk niets afdoet; maar bezigheden die nuttige uitkomsten opleveren. Indien men geene krijgskundige werkzaamheden voor den staf-officier heeft, dan moet men hem laten reizen, ten einde andere landen, legers en inrigtingen te leeren kennen, of wel, men moet zijne diensten voor algemeen welzijn benuttigen.

Daar nu de deugdelijkheid van de krijgsmagt, zooals wij de-

slechts, hoewel eenigzins verkort, mededeelen, en ons voorbehouden om daarop later onze aanmerkingen te doen volgen. Red.

zelve wenschen te zien zamengesteld, geheel afhankelijk is van het element dat dezelve leidt en aanvoert, en dit element wederom afhangt van het stelsel van bevordering (avancement), zoo is het noodig dat wij daaromtrent onze denkbeelden ontwikkelen.

Het moeilijke dat er in het vaststellen en doen uitvoeren van een goed stelsel van bevordering gelegen is, is, dat men van éenen chef verschillende hoedanigheden vergt, die in vele gevallen elkander onderling uitsluiten.

Zonder geestkracht, zonder hartstogten, kan geen oorlog gevoerd worden; wanneer men de koelbloedigheid wil beschouwen als een der verhevenste krijgs-hoedanigheden welke een chef kan bezitten, dan moet men echter niet aannemen, dat die hoedanigheid het gevolg van ingeboren flegma is, maar wel als uitkomst van elkander opwegende of bedwongene hartstogten. Het stelsel van bevordering moet dus een gegrond uitzigt opleveren voor sterk geteekende hartstogten, doch moet ook tevens de middelen aangeven om dezelve te kunnen breiden het moet den naijver (emulatie) voedsel geven, en aan de onmatige eerezucht, en vooral aan de verderfelijke verwaandheid, paal en perk stellen; het moet de gehoorzaamheid bevorderen, zonder eene kruipende ondergeschiktheid aan te moedigen, en eindelijk moet het eene passende toewijding bevoordeelen, zonder daarom de edele fierheid terug te stooten. Alle deze moeilijkheden houden gedurende den oorlog — deze ware proefsteen van militaire verdiensten — op, maar welke maatstaf moet er nu in tijd van vrede gevolgd worden?

Bij de organisatie eener krijgsmagt, die op de volkswaapening gegrond is, moet elk lid derzelve hetzelfde regt op bevordering hebben. Dit eenmaal als grondbeginsel aannemende, moet men vervolgens naar de middelen zoeken, om op eene regtvaardige wijze diegenen op zijde te schuiven die de minste verdiensten bezitten. Wanneer wij ons tegenwoordig tijdperk, en vooral datgene waarnaar wij ons rigten, van nabij beschouwen, dan bespeuren wij dat kennis en opvoeding daarin den grootsten invloed uitoefenen. Het stoffelijke eigendom zelfs — hoezeer de wettendenzelven bijna uitsluitend als trap aanneemt — geeft reeds toenadering tot de eerste hoofd-hoedanigheden, om zich des te meer te doen gelden. Kunde en opvoeding moeten dus de eerste grenzen voor bevordering aangeven. Men moet alzoo in tijd van vrede eene zekere hoeveelheid kundigheden, verdiensten en een voorbeeldig gedrag vergen, van degenen die van soldaat tot onder-officier, van onder-officier tot officier en van officier tot officier van den generalen staf wensch bevoerdert te worden.

Maar kennis en opvoeding moeten slechts de meer negatieve grens uitmaken. Iemand kan een geleerde en zeer wel opgevoed zijn, doch buiten staat om bevel te voeren; want daartoe behoort eene zekere gave der natuur en eene zekere gewoonte van bevelvoering. Om deze bekwaamheid voor het bevelvoeren te beoordeelen zijn er slechts drie middelen: een zekere tijd van dienst, de beoordeeling der hooger en van die van gelijken rang. De tijd van dienst om tot den eersten trap van bevelvoering op te klimmen, kan slechts een ondergeschikt middel wezen. Er kan een zekere tijd gesteld worden vóór hetwelk men weten kan, dat iemand met geen buitengewone hoedanigheden begaafd, niet genoegzaam met de dienst gemeen kan worden om tot het bevelvoeren in staat te zijn; maar nimmer zou men kunnen zeggen, dat ten laatste iedereen dat punt zou kunnen bereiken. Later, wanneer het vraagstuk slechts bestaat tusschen personen alle reeds als voor het bevelvoeren bekwaam erkend, kan de tijd van dienst eene meer bepaalde reden voor regel van bevordering worden.

Wij moeten derhalve meer bijzonder de beide andere middelen van beoordeeling nagaan. Het eerste, de beoordeeling der hooger en, betreft dikwijls de ondergeschiktheid meer dan eenige andere hoedanigheid; en daar waar de ondergeschiktheid het uitvloeisel niet is van een diep pligtbesef, leidt zij veelal tot verlaging van het karakter en tot het geheel ongeschikt maken van den persoon tot het voeren van bevel. De hooger en zich weinig in aanraking met de minderen van rang bevindende, worden dikwijls door huichelaars bedrogen; nogtans moet men niet uit het oog verliezen, hoezeer hun invloed door het vermogen dat zij op de bevordering uitoefenen vermeerderd wordt. Men behoort hun dus een groot deel daarvan te laten, en hen overigens ten naauwgezette nagaan.

De beoordeeling van personen van gelijken rang bedriegt zich somwijlen, door hardnekkigheid voor vastheid te nemen; somwijlen zou zij welligt er toe overhellen, om zich ten voordeele der goedwilligheid te verklaren, met oogmerk om zich daardoor een' zachten en gemakkelijken chef te bezorgen. Maar de kameraden zien de personen van te nabij en kunnen over hen juister oordeelen. Wanneer men de kameraden vergunnen kan, om door de stemming op de benoemingen invloed uit te oefenen, in welke verhouding zou men hun dan dit regt kunnen toestaan? Zulks hangt af van den graad van beschaving waartoe het land gekomen is en van den staat der krijgstuicht van het leger. Het is duidelijk dat de eerste bevordering meer gegrond is op eenen goeden dunk der geschikte hoedanigheden van den persoon, dan op een welgevestigd oordeel. Bezwaar-

lijk kan men over de bekwaamheid oordeelen vóór dat dezelve is op de proef gesteld geweest; de eerste stap wordt alzoo toetsteen, welke men niet ongebruikt mag laten. Zal de proeve voldoende zijn, zoo kan men nog een termijn van den kortsten diensttijd stellen, even gelijk men eene grens voor kennis en gedrag moet aannemen, tot grondslag daarvoor nemende hetgeen men in 't land minstens van elk welopgevoed mensch vordert. Van daar afgaande moet men nog bij der hand nemen de beoordeeling van de bijzondere hoedanigheden. Zoolang de officier in de rangen blijft, waarin werkzaamheid en gewoonte van dienst de meest gevorderde vereischte uitmaken, en waarin het genie slechts weinig gelegenheden vindt om zich te onderscheiden, kan de diensttijd wel eenen meer bepaalden invloed bekomen. Het zou binnen deze grenzen zelfs billijk zijn, dat men daarvan het grootste gedeelte der bevorderingen afhankelijk maakte, maar zoodra men in de hoogere rangen komt moet men tot de beoordeeling terugkeeren. Hier vooral moet men indachtig zijn, om het vereischte deel aan de beoordeeling der gelijken van rang te laten, als welke alle als bevoegde regters te achten zijn. Het zou een groote waarborg zijn voor de sterke, opene en besliste karakters, wanneer zij wisten, slechts aan een veto onderworpen te zullen zijn van den kant der voorgedragenen, die hun welligt tegenover hebben gestaan, en dat in allen gevalle de uitspraak hunner gelijken de aandacht der hoogere autoriteiten en die van het publiek op hen zullen trekken. Wij gelooven dat men ten onregte, bij het gebruiken van dit middel, vreeze zoude koesteren voor de krijgstuicht. Onregt en willekeur slechts doen op eene gevaarlijke wijs de krijgstuicht verloren gaan, elke billijke en wettige maatregel, tot tegenwigt van derzelve invloed daargesteld, zonder reden tot klagt of twist te geven, moet integendeel die krijgstuicht versterken.

Eene wet op de op pensioen-stelling is een noodig toevoegsel op de wetten van bevordering. Om haar goed en min kostbaar te maken, moeten er eenige bepalingen voor het plaatsen van de militaire gepensionneerden in burgerlijke betrekking bijgevoegd worden.

Ons verlangen derhalve is, in 't kort, dat de wet op de bevorderingen, in vredes-tijd, grenzen van toelating voor de onderscheidene rangen bepale, daarbij vorderende zekere kennis in betrekking staande tot hetgeen vereischt wordt voor den rang en den stand in de maatschappij, en door daarbij voor iedereen eene vrije mededinging tot het doen gelden zijner aanspraken open te stellen; dat dezelve wet voorts van den anderen kant den minsten tijd van dienst, naar elken rang be-

rekend, bepale en vervolgens de bevordering verdeele in onderscheidene gedeelten naar ancienniteit, naar de keuze der hooger en naar die in gelijken rang staande, zich voor die gedeelten regelende naar den graad van beschaving in den staat en naar dien van krijgstuicht in het leger.

Hiermede is de algemeene ontvouwing der door ons voorgestelde beginselen van organisatie afgehandeld. Dezelve in haar geheel omvattende, zoude men haar aldus in 't kort kunnen opsommen:

Een goed gebruik maken van de eerste jeugd, om de jonge lieden voor de krijgstuicht voor te bereiden, en dit onderrigt verbinden aan het allereerste school-onderwijs, hetgeen men te gelijker tijd gemakkelijker zou maken, door zich te bedienen van de middelen die de militaire organisatie aan de hand geeft. Te vorderen een zekeren graad van geschiktheid voor de krijgstuicht, verpligtend voor iedereen vóór hij nog den ouderdom bereikt heeft waarop hij gerekend wordt lid der burgermaatschappij te zijn geworden. Het bezit daartoe van scholen die uitspraak doen over de bekwaamheid van degenen die zich voordoen, en onderrigt geven aan dezulken die het ten deze nog behoeven. Ieder persoon zooveel mogelijk in dat gedeelte van den krijgstuicht plaatsen, hetwelk de meeste overeenkomst heeft met dien waarin hij zich in zijne bijzondere betrekking bevond, en zodoende vrucht trekken van de kennis van ieder in 't bijzonder. De recrutering vaststellen op den grondslag van de gelijkheid van pligten en zoo min uitzonderingen mogelijk maken; met toelating nogtans der remplacemen, en van deze zich vooral bedienen voor de staande troepen. Het leger vormen uit permanente of normale troepen, die strekken om de krijgstuicht te ontwikkelen, om onder-officieren en officieren te vormen, en voorts uit eene militia, in klassen verdeeld, naar den ouderdom en naar de geschiktheid der burgeren. De kaders van de jongste klasse derwijze inrigten, dat zij voltalig genoeg zijn om eene reserve uit te maken, in staat om op het eerste bevel op te trekken. Eene geheel bijzondere zorg te dragen voor de speciale wapen-korpsen, de staf en bijzonder voor het bevelhebberschap. Het onderhouden van de geoefendheid voor de krijgstuicht, door zekere dagen van exercitie in den loop des jaars en vooral door het menigvuldig bijentrekken van korpsen troepen. Het werktuigelijke van deze geheele organisatie is gemakkelijk zaam te vatten. In het geval dat men slechts een niet zeer groot korps troepen behoefde, bediene men zich alleen van permanente troepen, zoo noodig, versterkt door supplementaire manschappen, waarvan men, des vereischt, een zeker getal dubbele kaders maakt, welke men door man-

schappen uit de eerste klasse der militie aanvult. Wordt er eene nog geduchtere magt vereischt, dan kan men een deel dier eerste klasse van de militie op activiteit brengen. Wordt men slechts op één punt bedreigd, dan versterkt men de kaders der militie nabij dat punt, en men treft voorbereidende maatregelen voor het op activiteit brengen der troepen van al de klassen, zoodat men, zonder de troepen van verre te laten opkomen, in de behoeften kan voorzien, met besparing der kosten van observatie-legers en van een groot tijdsverlies voor de arbeidende klasse.

Vele lieden zullen deze beginselen voor hersenschimmen verklaren, zoolang dezelve niet in praktijk gebragt zijn of worden, of slechts ten deele zijn gedaan geweest, gelijk zulks bijv. in Zwitserland plaats heeft. Men zal beweren dat deze beginselen in de groote staten onuitvoerbaar zijn, omdat men vergeet dat deze, zullen zij wél bestuurd worden, beschouwd moeten worden als uit vele kleine staten zamengesteld; de toekomst zal hierover uitspraak doen.

IETS UIT MIJNE AGENDA

OVER HET BEPLANTEN DER GLACIËN OP DE FRONTEN VAN
AANVAL MET ZOOGENAAMD
HAK- OF SCHAARHOUT.

Dezer dagen in de zeer gewaardeerde gelegenheid geweest zijnde, om het een en ander van de thans geheel voltooide vestingen langs den Rijn te zien, bieden wij den lezer van den *Militairen Spectator* voorloopig deze kleine nota aan, als voor den ingenieur voornamelijk een onderwerp zijnde, hetwelk, hoe eenvoudig ook schijnende, der aandacht en overweging waardig is. Men zal, welligt, al dadelijk aanmerken, dat het niets nieuws is. Daarmede geheel instemmende, willen wij er zelf bijvoegen, dat het reeds door verscheidene ondervindingrijke ingenieurs hoog is aangeprezen en geboekt; wat meer is, bij onderscheidene vestingen reeds op eene min of meer doelmatige wijze is in praktijk gebragt. Dan, het is juist de schaarsheid, of liever de schoorvoetende wijze waarmede dit heilzame verdedigings-middel nog wordt toegepast, en op sommige plaatsen zelfs nog in het geheel niet, dat wij aanvanger daarover onze gedachten mede te deelen. Wel verre van met alles weg te loopen wat van vreemden overgebragt wordt, zoo vordert evenwel de regtvaardigheid als ook de eerbied voor de vorderingen van kunsten en wetenschappen, dat men met eenen aandachtigen blik het wezenlijk goede en nuttige gadeslaat, en daarvan voor zijn land een heilzaam gebruik tracht te maken.

Het eerste wat bij het bezigtigen van de Rijn-vestingen in het oog valt, zijn de keurig net met schaar- of hakhout beplante glaciën der vesting-werken, hoofdzakelijk op alle voor-

name accessen of fronten van aanval, gelijk men zich daarvan te Koblenz al dadelijk bij de fortén *Frans* en *Alexander* overtuigt, en zoo ook bij de meer opwaarts van den Rijn voorkomende vestingen en sterkten.

De bepoting bestaat uit welig groeiende en sterk wortelschietende hout-soorten, door elkander vermengd; zoo werden er door mij opgemerkt: de es, de eik, de hazelaar, de elsen, alsook het zoogenaamde waard- of rijshout, de acacia, enz. Dit hakhout stond dermate dik, dat er, om zoo eens te spreken, geen hond konde doordringen. Hetzelve wordt om de 4 of 5 jaren gelijkgronds gekapt en in vreedstijd verkocht, of wel tot brandhout benuttigd, maar ook bovendien tot velerlei einden in de werken gebezigd; in oorlogstijd stelt men zich echter voor, hetzelve iets hooger boven den grond, bijv. $1\frac{1}{2}$ à 2 voeten, schuins of scherp af te hakken, waardoor alsdan het snel overtrekken van een dusdanig, door scherpe stam-einden gepiketteerd glacis zoo moeilijk wordt, dat men tegen stormen niet eens noodig acht langs de kruin des glacis, als naar gewoonte, palissaden-rijen te planten. De debouchés voor den belegerde tot uitvallen als anderzins, blijven daarentegen in de reentrants der glacis en worden gelijkgronds afgehakt. Het aldus in oorlogstijd afgehakte en binnen de werken gesleepte hout is aldaar, niet alleen tot brandhout, maar ook voor den batterij-bouw, velerlei konstruictien en bedekkingen allernuttigst. Een nog veel grootscher belang echter is er voor de verdediging in deze beplantingen opgesloten, namelijk, dat het, blijkens de ondervinding, bijna ondoenlijk is, al waren het ook de beste sappeurs, om een zoodanig geheel door stam-einden en met dikke wortels doorweven glacis op de gewone diepte der sappe en loopgraven, namelijk van eene el, te doorgraven; zelfs niet in zesmaal van den daartoe, bij geschikte gronden, benoedigden tijd. Bij soortgelijke beproefde doorgravingen is het tevens gebleken, dat de sappeur of arbeider, behalve zijne gewone schop, bovendien het houweel, de bijl, het hakmes en zelfs menigwerf de zaag alternatief moet gebruiken, terwijl dan nog de aldus voor dekking uitgeworpen grond, als met dikke houtstukken en wortels doormengd zijnde, niet eens voor borstweer kan dienen, aangezien het geschut der wallen daarin op eene zeer moorddadige wijze tegen de aanvallers zoude werken.

De Pruisische ingenieur-kolonel *H.....*, te Maintz, een man wiens schrander doorzicht niet minder bekend is dan zijne rijke ondervinding bij belegeringen, beschouwde met mij dit middel, hoe eenvoudig het dan ook door sommigen moge geacht worden, van het grootste aanbelang, om de Vaubansche attaque in eene onberekenbare verlegenheid te brengen. Zelfs heb ik door een allerkundigst ingenieur de meening hooren uiten, waarmede ik mij ook geheel kan vereenigen, dat wanneer het stelsel der glaciën-beplantingen vroeger bij de Nederlandsche vestingen, en vooral op de fronten van aanval, algemeen ware ingevoerd en gehandhaafd geweest, de Franschen dan welligt in geene acht dagen door eene zoodanige, geheel met wortelen en stam-einden doorgroeide glacis hadden kunnen heenwerken en dezelve bekroonen, terwijl zij nu als door boter er in hebben doorgegraven. Behalve de bezwaren in het doorgraven en het weg-schaffen van het veelvuldige en niet tot dekking kunnende dienen

uitgeworpen stam- en wortelhout, zal de aanvaller alsnu gedwongen worden, om meer achterwaarts, uit zijne tweede parallel, den tot dekking geschikten grond in kruiwagens of op eene andere wijze aan te voeren, tenzij dat hij verkoos veel dieper dan eene el te graven, waardoor hij wederom aan andere bezwaren blootgesteld wordt; en, dat hierdoor eene aanmerkelijke, ja onberekenbare vertraging in den voortgang der aanvals-werken moet ontstaan, valt niet te betwijfelen.

Het hakhout bovenvermeld was overal in eenen keurigen staat van onderhoud, wordende steeds zeer dicht gehouden en van dood hout gezuiverd. Dit onderhoud scheen ook niet kostbaar te zijn, en werd, even als de aanleg en bepoting, ruimschoots door de opbrengst goedge maakt. De bewaking tegen roof en schending was ook niet aan het minste bezwaar onderhevig, aangezien eenige weinige schildwachten, op geschikte verhevene stellingen en tevens andere voorwerpen bewakende, het toenaderen zeer goed konden beletten; ten overvloede waren hier en daar waarschuwingen en beboetingen aangeplakt. De eerste aanleg of bepoting was bij vierkante eenheid aanbesteed, met den noodigen onderhoud daarvan. Bij de 4 à 5jarige velling, is men in de gelegenheid geweest van zich te overtuigen, dat slechts een zeer geringe tijd noooig is om al het hout af te hakken en naar de vesting te slepen of te dragen. Volgens eene vergelijkende opgave, zoude één bataillon, met kapmessen en bijlen voorzien, in minder dan één halven dag, een gewoon glacis voor twee fortificatie-fronten kunnen neêrhouden en wegvoeren; zelfs is het, behalve dit, nog steeds doenlijk, om eene zoo digte bepoting in brand te steken. Schier alle gronden zijn bovendien voor deze beplantingen en wel gelijktijdig voor velerlei houtsoorten geschikt, en zulks in de Nederlanden nog veel meer dan elders.

De redenen, waarom een zoo eenvoudig als voordeelig en door de ondervinding reeds als zeer nuttig (1) erkend verdedigings-middel, het oog van kundige mannen nog hier en daar kan ontglippen zijn mij en vele anderen onbekend.

Wanneer men de doelmatigheid van dit middelaan het algemeene oordeel of aan een ingenieur-korps mogt willen onderwerpen, dan zoude men zich overtuigen, dat schier het geheele korps eenen zoodanigen maatregel, mits aan een goed bestier onderworpen, zoude toejuichen; even zoo zeer als het doeltreffend en makkelijk door den tijd uit te voeren is, om, bij gebrek aan welgroeiend hakhout, de glaciën met puinstukken, ruwe afbraak en veldsteenen op de saillantten te vullen, gelijk dit dan ook reeds in eenige Duitsche vestingen met goed gevolg heeft plaats gehad en nog geschiedt.

Het zal met dit al wel niet aan eenige tegenwerpingen ontbreken, want elke zaak toch heeft nog zekere verdediging voor zich;

(1) Het Fransche comité van fortificatiën heeft de beplantingen en steenstortingen hoogelijk aanbevolen; ook *Noiset de St. Paul*, *Hoijer* en andere kundige ingenieurs hebben er voor gepleit en het nut als aangenaam beschouwd. *Minutoli* en *Mandar* halen zelfs voorbeelden van derzelve bewezen nut aan. De laatste schrijver zegt ons, onder anderen, omtrent het nut der beplantingen van de glaciën in zijne *Architecture des forteresses*, pag. 409. « *Une seule souche de noyer fit périr au siège de Fribourg, une vingtaine d'hommes.* »

maar de gegrondheid van het bestaan der bezwaren tegen dezen zoo heilzamen verdedigings-maatregel, meenen wij voorloopig reeds te mogen betwijfelen, of zoo er wezenlijk bezwaren mogten bestaan, wenschten wij daartegen onze opruimings-middelen te kunnen aanbieden. Zelfs zonder eene rijke ondervinding, bestaan er eene menigte nuttige zaken en waarheden, die men vaak niet eens wil hooren; en hoe zoude men zich dan mogen vleijen dat dezelve steeds zullen begrepen worden?

M....

I E T S

BETREKKELIJK DE

LEGERPLAATS BIJ BEVERLOO.

De Belgische en andere nieuwsbladen hebben reeds onderscheidene malen gewag gemaakt van het Belgische legerkamp bij Beverloo; vreemde militaire tijdschriften zijn over dit kamp insgelijks in bijzonderheden getreden, zoodat het den lezere van den Militairen Spectator welligt aangenaam kan zijn, daaromtrent op hunne beurt te worden ingelicht. Om die reden vermeenen wij, dat het artikel deswegen, in *der Soldaten-Freund* geplaatst, eene geschikte bijdrage voor ons Tijdschrift zal zijn. Door een ooggetuige geschreven, kunnen de bijzonderheden juist zijn. Wij nemen het merkwaardigste uit dit artikel woordelijk over.

« In den winter van 1834 op 1835 kreeg de Belgische generaal-staf het bevel van vorst *Leopold*, om een geschikt terrein voor een leger van 20,000 man op te sporen, opdat de troepen, welke tot nu toe de krijgs-oefeningen afzonderlijk hadden bijgewoond, verder in de grootere taktische bewegingen zouden worden onderwezen. De generaal *Hurel*, chef des generalen stafs, deed onderscheidene verkenningen, en koos de vlakte bij Beverloo voor de bedoelde legerplaats. In Mei 1835 werden aan den kapitein *Renard* de bevelen gegeven, om alles voor te bereiden, wat aan bouwstoffen voor het kamp benodigd was, en 172,000 francs werden tot dat einde ter zijner beschikking gesteld. Met hem begaf zich de militaire intendant *Dufour*, om op de plaats of elders de noodige leverings-kontrakten te sluiten. Wat het materieel betrof, zoo werd dat van het nog voorhanden kamp des vorigen jaars, bij Diest, afgebroken, en al wat nog eenigzins bruikbaar was naar Beverloo gezonden, waardoor natuurlijk eene beduidende uitwinst kon plaats hebben. Tot dit overbrengen werden het voerwezen der pontonniers als ook de bataillons-wagens genomen. De bouw van het kamp zelve geschiedde door twee en een halve mineur-kompagnie, aan welke een aantal uit alle regimenten vrijwillig opgeroepene handwerkslieden toegevoegd werd; zoodat in het geheel 750 man gedurende drie weken lang, van af des morgens 5 uur tot des avonds 9 uur (?) daaraan arbeidde. Het benodigde hout werd in hetzelfde woud geveld, waaruit *Dumouriez* voor ongeveer 40 jaren zich het zijne verschaftte, toen hij Maastricht aangreep.»

« De legerstelling bij Beverloo voldeed volkomen aan hare bestemming. Met den regter-vleugel leunde zij bij Courseel aan een woud, en liep dan nagenoeg evenwijdig met den grooten weg van 's Hertogenbosch. Daardoor was dit leger tegen eene aannadering van laatstgenoemde plaats en Hasselt slagvaardig, dekte haren terugtogt op Diest door Beringen, en kon, des vereischt, gemakkelijk elk bedreigd punt hulp toedienen. (Men ziet alzoo duidelijk, dat bij de keuze van dezen bodem niet blootelijk eene oefening het doel was, maar tevens eene vaste stelling en voorbereiding tegen Holland). Uitgebreide vlakten begunstigen zeer het manoeuvreren op eene groote schaal. Uitmuntend drinkwater was er in overvloed voorhanden; 10 tot 15 voeten diep had men maar te graven, om de geschiktste wel aan te treffen. Ieder bataillon had hare eigene 2 bronnen of putten, en verschaftte zich het water door pompen.»

« Van de 24 bataillons, waaruit het leger bestond, lagen er 9 in hutten en de anderen onder linnen tenten, zelfs werd er van gesproken, om in het jaar 1856 steenen hutten en daken van zink te bouwen (!!!) Deze opgave verdient voor zoo verre eenig gewigt, als men gelooft, dat het kamp bij Beverloo voortaan blijvende en verschanst zal worden. Tot dit einde zoude er dan op den linker-vleugel aan de Nethe, een sterk fort gebouwd worden, en een ander op den regter-vleugel, terwijl tevens eenige lunetten tot dekking van het front zouden worden opgeworpen. De kavallerie zoude dan stallen en kazernen bezitten, geschoeid naar hetzelfde model als die welke bereids in 1855 voor de paarden der staven, der artillerie en kavallerie voorhanden waren.»

« Een deel van het Belgische leger, 20,000 man sterk, te zamengesteld uit de drie wapens, betrokken nu gedurende 40 dagen de legerplaats bij Beverloo. Nadat zij, onder de persoonlijk eideiding van vorst *Leopold*, alle oefeningen hadden doorloopen, welke de werkkring eener divisie vordert, werden zij door 20,000 andere troepen vervangen, die gedurende een zelfde tijdsbestek gelijke oefeningen hielden.»

De eerste 20,000 man bestonden uit de navolgende troepen, onder de bevelen van den generaal grave *van Brias*.

1) Voorhoede. Eene brigade onder kommando des generaal *Magnan*.

Het korps partijgangers	1 bataillon.
Het 2de jager-regiment te voet	5 " "
1ste Infanterie-regiment van linie	4 " "
4de " " " " " "	4 " "

12 bataillons.

waartoe de batterijen n°. 4 en 5.

2) De eerste divisie. Generaal grave *Narp*.

1ste Jager-regiment te voet	5 bataillons.
10de Infanterie-regiment van linie	5 " "
2de " " " " " "	5 " "
11de " " " " " "	5 " "

12 bataillons.

waartoe de batterijen n°. 2 en 7.

3) Eene brigade kavallerie. De kolonel *Krujewsky*.

2de Jager-regiment te paard 6 eskadrons.

2de Lancier-regiment 6 " "

12 eskadrons.

Totaal 24 bataillons, 12 eskadrons en 4 batterijen.

De regimenten aldus bij brigaden ingedeeld, werden deze laatste afwisselend door de kolonels der regimenten gekommandeerd.

De tweede 20,000 man, onder het bevel van den generaal *Goethals*, bestonden:

1) Uit de tweede divisie. Generaal *L'Olivier*.

1ste Brigade. Generaal *van den Broek*.

5de Jager-regiment te voet 5 bataillons.

9de Infanterie-regiment van linie 5 " "

2de Brigade. Kolonel *Loix*.

7de Infanterie-regiment van linie 5 " "

8ste " " " " " " 5 " "

12 bataillons.

waartoe de batterijen n°. 9 en 11.

2) De derde divisie. Generaal *Malherbe*.

1ste Brigade. Generaal *Gérard*.

5de Infanterie-regiment van linie 5 bataillons.

12de " " " " " " 5 " "

2de Brigade. Kolonel *Polis*.

5de Infanterie-regiment van linie 5 " "

6de " " " " " " 5 " "

12 bataillons.

waartoe de batterijen n°. 6 en 8.

3) Eene kavallerie-divisie. Generaal *Duvivier*.

1ste Jager-regiment te paard 6 eskadrons.

1ste Regiment lanciers 6 " "

Het korps kurassiers 8 " "

20 eskadrons.

Te zamen 24 bataillons, 20 eskadrons en 4 batterijen.»

« Het getal troepen was dus de tweede maal veel grooter dan de eerste.»

« Nadat deze troepen het legerkamp betrokken hadden, gingen onmiddellijk de krijgs-oefeningen aan, met welke men trapsgewijze voortging, totdat vorst *Leopold* voor de eerste maal in het begin van Augustus en ten tweeden male den 15den September in de legerplaats kwam, aldaar eene eigene en zeer prachtig gebouwde tent betrok en de troepen op eene grootere schaal deed manoeuvreren. De 24 bataillons waren steeds in twee liniën geschaard. De artillerie in het centrum of op de vleugels der eerste slag-linie. De kavallerie stond in eene derde slag-linie en dekte de artillerie op de flanken. Uit dezen grondvorm ontwikkelden zich alle de manoeuvres, welke gewoonlijk met de divisie gemaakt worden, en het moet erkend worden, dat de troepen veel juistheid en vaardigheid in het manoeuvreren aan den dag legden.»

« De groote manoeuvres duurden telkens drie dagen; de vierde dag was dan tot een militair feest bestemd, op welken dag vorst *Leopold* de bevorderingen en uit-

deelingen van ridder-kruisen bekend maakte; den soldaten werd goede spijs en drank toegediend, en telkens werden er, om aanzienlijke prijzen, gymnastische oefeningen gehouden, ook voltigeren, schijfschieten en velerlei gemakkelijke spelen. Bij het levendige karakter des Belgischen volks, was het natuurlijk, dat dit feest eene eigendommelijke en werkelijk nationale kleur had. De derwaarts gelokte schare van nieuwsgierigen was dan ook zeer groot, terwijl lust en tevredenheid op ieders gelaat te lezen waren.»

« Het is niet te ontkennen, dat vorst *Leopold* zeer wel inziet, hoezeer het heil zijns rijks eenig en alleen in een goedgestemd, krachtig en welgeoeffend leger bestaat; en wanneer men ook al de beginselen niet billijken kan, waaruit de heden-daagsche toestand van België is voortgesproten, zoo moet men evenwel regtvaardig genoeg zijn, van toe te stemmen, dat het Belgische leger het mogelijke doet, om door kracht en inspanning de nederlagen in den Augustus-veldtocht geleden, in vergeltelheid te brengen.»

(Medegedeeld artikel.)

VERSCHIEDENHEDEN.

Onder de merkwaardige voorvallen, de vee-artsenijkunde betreffende, sedert eenige jaren bij het leger te velde waargenomen, verdient het navolgende de aandacht van deskundigen:

Bij de rijdende batterij n°. 15, onder de bevelen van den kapitein-kommandant *W. Koopman*, bevond zich sedert 1852 een trekpaard, dat aan gedurige, bijna periodieke buikpijnen (buikwee, kolijk) lijdende was, zonder dat men de oorzaken konde gewaar worden. De paarden-arts der batterij, de heer *Hussin*, had hetzelfde telkens onder behandeling, en ook het geluk gehad hetzelfde meer dan 20 malen, door het aanwenden van gepaste middelen, te herstellen. De toevallen werden eindelijk menigvuldiger, zoodat dit paard, bij de algemeene inspectie, in de maand Mei van het jaar 1853, voor de reform werd voorgedragen. Het uiterlijk voorkomen van het paard verraadde echter in geen deele eene inwendige desorganisatie of werkeloosheid van levensorganen, en naar dat voorkomen gerekend, was hetzelfde ook geenszins voor de dienst onbruikbaar. Hetzelfde werd alzoo voor de reserve-voertuigen bestemd, om nogmaals, door het geven van meerdere rust, de genezing te beproeven. Van dien tijd tot aan den 26sten October 1853, had men nogmaals 3 dier toevallen opgemerkt, tot dat het bedoelde paard op laatstgenoemden datum, aan de gevolgen van trommelzucht, en in weerwil der doelmatig aangewende moeite en kunstmiddelen, door bijkomende verstikking bezweek.

Bij de opening vond genoemde paarden-arts, dat het diafragma, in de buikholte, gescheurd was, zoodanig, dat de maag gedeeltelijk in de buikholte was gezakt. De maag, de dunne darmen en de blinddarm (*intestinum caecum*) waren zeer sterk met lucht opgevuld, en bevatteden zeer weinige dunne voederstoffen; daarentegen bemerkte men vele gasachtige stoffen, en dat de twaalfvingerdarm (*intestinum duodenum*) eenigzins

ontstoken was. De grimdarm (*intestinum colon*) was echter bijna geheel met droog zand opgevuld, 't welk, na gewogen te zijn, bevonden werd 62 Nederlandsche ponden zwaar te wezen; de masdarm (*intestinum rectum*) en de pisblaas waren ineengesrokken.

Het vinden van zand, aard- en kalkachtige stoffen in de gedarmten, en bijzonder in den grimdarm van paarden, is wel juist niet zoo zeldzaam, omdat de dieren die aan verdouwingszwakte of maagzuur lijden, uit instinct de krijt-, zand- of aardachtige stoffen tot zich nemen; wij vermeenden echter dat de bij dit paard gevondene massa van ongeveer 125 oude ponden zand eene bijzondere verschijning was.

In de maand Mei van het jaar 1852, had men in de geschutgieterij te Luik twee ijzeren lange houwitser van 15 Nederl. duimen gegoten, welke in vorm met den gewonen metalen houwtiser, model 1827, overeenkwam, en alleen aan het bodemstuk met 0,0195 Nederl. ellen en aan het dunste gedeelte van het mondstuk met 0,0050 Nederl. ellen metaaldikte versterkt was. Het gewigt dezer ijzeren houwitser bedroeg nagenoeg 320 Ned. ponden. Een dezer houwitser is in het afgelopen jaar door 2118 schoten beproefd geworden.

Na de goot dezer houwitser waren ze, even als andere nieuwe stukken, door vijf schoten met één Ned. pond beproefd, en vervolgens naar twee veld-batterijen afgezonden, alwaar ze sedert het jaar 1853 bij alle exercitiën en schijfschieten waren gebezigd. Vervolgens was de eerste dier houwitser naar Luik overgevoerd, om door eene commissie van Belgische artillerie-officieren nader beproefd te worden. Gedurende eenige dagen had men met dezelve 1500 schoten met 1 Ned. pond lading en eene ledige granaat gedaan, waarna dezelve werd onderzocht. Bij dit onderzoek bleek het, dat de houwtiser bijna niets geleden had. In de ziel waren alleen eenige bijna onmerkbaar *rainures* gekomen, terwijl men eenen kleinen aanslag van 0,0002 Ned. ellen diepte opmerkte, ter hoogte waar de tappen geplaatst zijn. Achter in de ziel was het kaliber met 0,0001 Ned. ellen vergroot; terwijl het onderste gedeelte van het zundgat zich met 0,0004 Ned. ellen verwijd had. Na nog 500 schoten gedaan te hebben, bevond men dat het kaliber zich met nog 0,0001 Ned. ellen verwijd had, terwijl ook de middellijn van de onderste opening van het zundgat met nog 0,0007 Ned. ellen was toegenomen. Eindelijk werd op den 11den Julij 1853 met dezen houwtiser de laatste 11 schoten op de volgende wijze gedaan: 1°. Drie schoten met 1 Ned. pond buskruid en eenen kogel van 24 pond. 2°. Drie schoten met de gewone lading en een granaat met spring-lading, welke laatste zonder buis op de lading gebragt en met cepe prop door vier stooten werd aangezet. 3°. Vijf schoten met eene lading van 1,50 Ned. ponden buskruid, daarop eene prop, vervolgens eenen kogel van 24 pond, door eene prop met vier stooten aangezet.

Bij een naauwkeurig onderzoek, vond men het kaliber vergroot met 0,0002 Ned. ellen.

De onderste opening van het zundgat trechtvormig verwijd met 0,0047 Ned. ellen.

Het onderzoek van de ziel leverde geene merkbare veranderingen op, alleenlijk bespeurde men ter hoogte van de tappen twee zeer kleine aanslagen, waarschijnlijk veroorzaakt door het springen der granaten in de ziel. Overigens had de houtwiter niet in het minste geleden, zooals ook later door de waterproef bevestigd werd.

In het Fransche dagblad *le Toulonnais* van de vorige maand, was het volgende, voor den artillerist voorzeker niet onbelangrijk berigt opgenomen:

« Op de polygoon te Toulon zijn onlangs zeer belangrijke proeven genomen, die welligt op de krijgsvoering ter zee en op de kust-verdediging grooten invloed zullen uitoefenen. Deze proeven hadden betrekking op het onderzoek der percussie-granaten, of holle kogels van den kolonel *Jure*. Van het nut en de waarlijk bewonderingswaardige uitwerkingen dezer projectielen, had men zich reeds acht jaren vroeger, door verschillende proefnemingen, zoo wel te Brest als te Lorient, overtuigd. Ten gevolge van dien, was reeds toenmaals door den minister voor de marine bevolen geworden, dat een zeker aantal dezer projectielen over de vloot zoude verdeeld worden. De nu onlangs genomene proeven hadden alleen ten doel, om eenige, bij die projectielen aangebragte verbeteringen te onderzoeken; tevens om het nut dezer projectielen nader te bevestigen, alsook om het vooroordeel, dat door sommige officieren der artillerie nog steeds tegen dit vernielings-middel gekoesterd werd, geheel weg te nemen. Dat vooroordeel bepaalde zich voornamelijk tot het gevaar van het ontbarsten dier projectielen in de ziel der stukken.»

« De bedoelde proeven hebben in het laatste opzigt bijzonder voldoende uitkomsten opgeleverd, daar zij hebben bewezen: 1°. Dat deze holle kogels in geene ruimere mate bloot staan aan ontbarsting in de ziel der stukken dan de gewone granaten. 2°. Dat, in geval eene zoodanige ontbarsting al plaats heeft, de ziel der stukken daardoor niet beschadigd wordt, noch gevaaren voor de bedienings-manschappen oplevert. 3°. Dat het springen of ontbarsten dier holle kogels, geenszins voortvloeit uit de werktuiglijke zamenstelling van de daarbij aangebragte percussie-buis en van de aanslagen in de ziel der stukken, maar veeleer te wijten is aan toevallige gebreken van het projectiel zelve, hetzij met betrekking tot de stoffe waaruit het vervaardigd is, hetzij met betrekking tot deszelfs gebrekkige formatie. 4°. Dat de toevallige ontbarstingen veeltijds kunnen worden voorgekomen, door de buizen met het toestel zoodanig vast in de buisgaten te schroeven, dat de inwendige springlading luchtdigt worde afgesloten, en de buizen verzekerd worden tegen het losraken in de schroefgangen, veroorzaakt door de trillende beweging in de ziel van het stuk bij de ontbranding der lading, dewijl, in dat geval, het vuur der ontbrande lading zich aan de springlading kan mededeelen.»

« Van de 14 schoten heeft men twee met de bovenaangeduide verschijnselen opgemerkt; de teruggevondene fragmenten leverden echter het bewijs, dat het springen der kogels niet door de ontvlaming van de springlading was veroorzaakt geworden, dewijl deze fragmenten in de binnen-randen nog bus-

kruid bevatteden, 't welk zich waarschijnlijk door de vochtigheid van het projectiel of van het buskruid had vastgezet (?). Deze verschijnselen konden alzoo geenszins worden toegeschreven aan de te vroegtijdige werking van het percussie-toestel in de ziel van het stuk.»

« De bovenbedoelde proeven hebben al verder doen zien, dat deze zoogenaamde percussie-kogels of granaten de vereischte uitwerking deden, zoodra zij in de wanden van het schip drongen. De ladingen der stukken moesten echter naar de afstanden geregeld worden, om de uitwerking of het springen der granaten in den buiten-wand van het schip te doen plaats hebben. Men had, namelijk, opgemerkt, dat, bij kleine afstanden en sterke lading, de granaten door den voorliggenden scheeps-wand heendringende, eerst tegen den tegenovergestelden binnen-wand ontbarsteden, waardoor de uitwerking op het schip zelf verminderde. Slechts een dezer granaten was door de beide scheeps-wanden heengedrongen zonder te ontbarsten. Dit was een granaat zonder *staart*, en zoodanig ingerigt, dat dezelve zoude hebben moeten ontbarsten, onverschillig hoe dezelve het doel trof.»

« Bij de vroegere proeven had men, door middel van zeer kleine spring-ladingen, ontbarstingen verkregen, zonder dat de granaat gesprongen was, dewijl het kruid-gas zich eenen weg gebaad had, door de percussie-buis uit het projectiel te dringen, en zich zoodoende te ontlasten.»

« Bij de laatstbedoelde proeven, had men onder anderen drie granaten met staarten en drie zonder staarten gebezigd, en daarbij bevonden dat de vijf projectielen aan de verwachting hadden beantwoord.»

« Van de dertig gedane schoten had men bevonden: 1°. Dat geene der projectielen met staart in het stuk waren gesprongen. 2°. Dat de staart bijna altijd onverlet blijft, en dat zelfs, in het geval van het verliezen van den staart, op den af te leggen weg (zeer zeldzaam geval) de uitwerking of ontbarsting daarom niet minder zeker is. 3°. Dat de projectielen zonder staart, even zoo goed als die met staart, bij het percussieren tegen het doel ontbarsten, slechts twee van de twaalf granaten waren in het stuk gesprongen; zijnde het echter niet bewezen geworden dat deze ontbarstingen aan de te vroege werking der percussie-buizen waren te wijten. 4°. Dat de gevallen zeldzaam zijn, dat de percussie-granaten, bij den schok tegen het doel niet springen; bij de 20 kogels met staart had men slechts twee, en van de 12 zonder staart slechts een dus bedoeld geval opgemerkt. Ook deze gevallen hebben het bewijs opgeleverd dat er eenen sterken schok noodig is om de percussie-buizen te doen werken. Eindelijk 5°, dat het noodig geoordeeld is, om de percussie-granaten, behalve de springlading, nog aan te vullen met brandstoffen, om de de uitwerking dezer projectielen nog te verhoogen.»

Wij hebben dit artikel woordelijk vertaald en medegedeeld, zonder daardoor te kennen te geven, dat het verslag dier proeven op onze overtuiging heeft gewerkt. Vroeger hebben wij omtrent de bedoelde percussie-kogels of granaten een oppervlakkig berigt gevonden in een der Fransche militaire tijdschriften. Uit dat berigt moet men opmaken, dat de Fransche

kolonel *Jure*, in holle kogels of granaten, eene buis aanbrengt, die met een percussie-pijpje of hoedje (capsule) is voorzien. Deze buis schijnt in het buisgat geschroefd te worden. Aan de tegenovergestelde zijde van het buisgat is aan de buitenvlakte een ijzer oog of ring aangebragt, waaraan eene ijzeren ketting met een klein gewigt wordt bevestigd. Deze ketting noemt de uitvinder den *staart*, moetende dienen om de granaat met de buis naar voren gekeerd te houden, ten einde bij het indringen van het doel te kunnen percusseren. De buis wordt eerst ingeschroefd, wanneer men werkelijk deze projectielen zal gebruiken, en schijnt uit koper of ijzer vervaardigd te zijn. In het buisgat zijn schroefgangen getrokken. De kogel of granaat is in eenen zwaren houten klos vastgenageld, die nog eene bijzondere uitholling heeft voor de ijzeren ketting of staart. Dit is alles wat wij van deze projectielen kennen, en hoezeer het bovenmedegedeelde verslag, naar ons inzien, nog veel te wenschen overlaat, gelooven wij echter, dat het welligt dienstig zoude zijn, om, op de een of andere wijze, omtrent deze projectielen en de daarmede genomene proeven iets naders te weten te komen.

De commissie voor kleeding en bewapening van het Hanoversche leger heeft een nieuw model van helmen voor de Hanoversche kavallerie aangenomen, 't welk door den hof-hoedenmaker *Wagner*, uit Hanover, was aangeboden.

Het hoofd-bestanddeel dezer hoofd-bedeekking is een eigenaardig en op eene bijzondere wijze bearbeid en verlakt vilt. Hetzelve is door de bovenbedoelde commissie beproefd geworden, waarbij men voor uitkomst heeft verkregen, dat dit verlakte vilt rekbaarder, goedkooper en beter tegen eenen sabelhouw bestand is, dan gebrand, gekookt en verlakt leder. Reeds sedert een reeks van jaren waren de chacot-bodems uit deze zelfde stoffe vervaardigd, zoodat men niet noodig had beproevingen omtrent den duurtijd te nemen; ook in dat opzigt schijnt het verlakte vilt zich zeer aan te bevelen. De genoemde hoedenmaker *Wagner* heeft dan de opdracht gekregen om voor de geheele Hanoversche kavallerie deze nieuwe hoofd-bedeekking te leveren. De tijd van dragt is, in vredes-tijd, op 9 jaren vastgesteld. De vorm dezer helmen is eenvoudig, doch daarom niet minder smaakvol, dezelve zit gemakkelijk en stevens sluitende. Breede geschubde keelbanden worden door leeuwenkoppen aan den helm bevestigd; het voorste gedeelte is met een sierlijk wapen van metaal voorzien. In het voorste gedeelte van den helm-kam zijn luchtgaten aangebragt, om de uitwasing van het hoofd niet te belemmeren. Deze aldus opgetooide helmen, wegen, volgens het berigt, ligter dan de in Hanover thans nog in gebruik zijnde jager-chacot's.

Wij hebben vermeend de aandacht der hoogere militaire autoriteiten te moeten vestigen op deze nieuwe hoofd-bedeekking, welke, bij groote bestellingen, door den hof-hoedenmaker

Wagner, te Hanover, tegen 3 gulden en 33 s. g. het stuk worden afgeleverd. Welligt zoude men eenige dezer helmen ten proeve kunnen aankopen.

Aan de HH. officieren der artillerie, welke in der tijd zich verbonden hebben tot eene geldelijke bijdrage, ter oprigting van een monument voor de gesneuvelde kapiteins *Schutter* en van *Hoey Schildhouwer van Oostée*, wordt bij deze ter kennis gebragt, dat de bedoelde bijdragen hebben opgebragt eene somma van negen honderd drie-en-zestig guldens, welke gelden op de volgende wijze zijn besteed geworden:

Aan den heere *L. Roijer*, te 's Hage, tot vervaardiging van het monument, enz., in de Nieuwe kerk te Delft geplaatst f 900,00

Voor onderscheidene uitgaven bij het plaatsen van het monument - 19,50

Afgedragen aan den heere 1sten luit. *J. Doorman*, te Delft, voor schoolgelden ten behoeve van eenen jongeling, zoon van een' onder-officier der artillerie, gedurende de belegering der citadel van Antwerpen gesneuveld; zijnde het batig saldo - 43,50

Totaal der uitgaven, gelijk aan de ontvangsten f 963,00

De commissie heeft de Redactie van den Militairen Spectator verzocht om deze kennisgeving op te nemen, en de belanghebbende officieren gelieven dezelve te beschouwen als de eenige door haar te doen.

Delft, September 1836.

De kapiteins der artillerie,
van Deventer, Verschoor.

BERIGT AAN HET MILITAIR PUBLIEK.

Bij onze Uitgevers hebben het licht gezien vier Tabellen, bevattende een *Gelijktijdig Overzicht der voornaamste Vorsten van Europa, van het jaar 800 tot 1835*, door *G. Dorn Seiffen*. Wij vermeenen dat de kundige en werkzame schrijver met deze nieuwe lettervrucht eene niet geringe dienst heeft bewezen, aan dengene die opgeroepen kan worden om in de geschiedkundige vakken examens af te leggen. Deze Tabellen hebben voor 't minst de verdienste van door de aanduiding van jaartallen en der namen van de gelijktijdig geregeerd hebbende vorsten, de voornaamste tijdperken en hoofd-gebeurtenissen der geschiedenis in het geheugen terug te roepen. Voor degenen die nimmer de geschiedenis gelezen hebben, zijn het doode letters, maar hun voor wien de geschiedenis geen gesloten boek is geweest, zullen deze Tabellen welkom zijn en bij deze zeker een plaatsje aan den wand van het studeer-vertrek verkrijgen.

B I J L A G E III,

Behoorende bij den Militairen Spectator, 5de Deel, n°. 3.

(Maand September, 1856.)

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Tot lid der militaire commissie bij de bondsvergadering te Frankfort: de majoor J. G. C. A. van Panhuis, van den generalen staf. Bij de Kon. Mil. Akad.: tot kap.-adj.: de kap. G. C. E. van Dalen, van de 7de afd. inf.; tot ritmeester: de ritm. der 2de klasse B. van Merlen, van het reg. lanciers n°. 10; tot adj. van den 1sten kommandant en tevens tot secretaris der commissie van inspectie: de 1ste luit. J. H. VV. Leclercq, van het 3de bat. veld-art. Bij de 1ste afd. mob. Vriessche schutt., bij het 1ste bat.: Tot 2den luit.: de vrijwilliger voor een onbepaalden tijd Mr. Egbert van VVelderen baron Rengers, van het 1ste bat. jagers. Bij de 2de afd. mob. Vriessche schutt., bij het 1ste bat.: tot 1sten luit.: de 2de luit. Albertus Sneathlage Hamstra; tot 2de luits.: Mr. C. L. van Beijma, behoorende tot de komp. vrijw. Groningsche flankeurs, en Mr. S. VV. H. A. van Beijma thoe Kingsma. Bij de sappeurs dienstdoende in Oost-Indië: tot 2den luit.: de 1ste luit.-adj. J. C. R. Steinmetz, van de 4de afd. Zuid-Hollandsche schutt. Bij den plaatselijken staf: tot kolonel: de luit.-kol. J. Cox van Spengler, plaatselijken kommandant van de 2de klasse te 's Hage; tot maj. en plaats-maj. der 1ste klasse op het fort Loevenstein: de kap. D. T. van Langen, van de 5de afd. inf. Bij de afd. grenadiers: tot 1ste luits.: de 2de luits. A. Middelkoop, L. E. van Petersom Ramring en L. van Bronkhorst, van de afd.; tot 2den luit. effectief: de 2de luit. honorair A. VV. baron van Pallandt, van de afd. Bij het 1ste bat. jagers: tot luit.-kol.: de majoor J. H. Voet, van de 10de afd. inf.; tot 1sten luit.: de 2de luit. J. A. G. T. Wildeman, van het bat. Bij het 2de bat. jagers: tot kol.: de luit.-kol. J. VV. Everts, van het bat.; tot kap.: de 1ste luit. G. VV. Stael van Holstein, van het bat. Bij de 2de afd. inf.: tot maj.: de kap. VV. G. D. Goetz, van het 2de bat. jag.; tot kaps.: de 1ste luits. L. van Beek en F. May, van de afd., en de 1ste luit. C. Logeman, van de 9de afd. inf.; tot 1ste luits.: de 2de luits. J. A. Spieringhs, J. Huijgens, C. Smits, B. Harsveldt en C. V. VVierdsma, van de afd., de 2de luit. J. A. F. Meeuwes, van de 12de afd. inf., en de 2de luit. H. C. van Lenning, van de 17de afd. inf.; tot 2de luits.: de sergeanten-majors VV. H. Maclaïne, C. de Agé, J. P. de Man, VV. E. Op ten Oort en P. Orlée, van de afd., de sergeanten J. Waagmeester en J. von Salis, van de afd., en de sergeanten C. F. de Lannoy, H. J. van der VVijck en A. A. baron Quarles de Quarles, van het 2de bat. jag. Bij de 5de afd. inf.: tot luit.-kol.: de maj. VV. van den Boom, van de afd.; tot majs.: de kaps. J. Sappius Graevestein en F. M. M. Hellewich, beide van de afd.; tot kaps.: de 1ste luits. G. F. C. Stolte en H. J. A. Beekman, van de afd., J. T. Ruthen en A. F. Verheiden, van de 9de afd. inf., F. T. Wenniger, van de 12de afd. inf., en A. J. van Wvinsheim, van de 13de afd. inf.; tot 1ste luits.: de 2de luits. A. G. F. Beekman en P. van Meurs, van de afd., P. E. Vermaten, van de 12de afd. inf., H. Radius, van de 14de afd. inf.; tot 2de luits. de sergn.-majs. J. VV. G. Peltzer, J. M. de Brauw en N. van Rijssel, van de afd., de sergeanten V. M. de Braauw en VV. de Jongh, van de afd., de adj.-onderoffic. G. VV. Bretz, de sergn.-maj. G. F. F. van VVoerden en de sergeant G. M. van Gheel Roëll, van het 2de bat. jag., en de sergeant H. G. F. Leijssius, van het 1ste bat. jag. Bij de 7de afd. inf.: tot kaps.: de 1ste luits. H. G. Haas-

loop Werner en C. Peeters, van de afd., H. Schmitz, van de 18de afd.; tot 1ste luits.: de 2de luits. A. Q. de Petit, J. Stolte, A. C. T. Eijmael en L. jonkheer de Casembroot, van de afd., P. D. Braggaer, van de 18de afd. inf., J. H. M. Brugge, van de 14de, en J. Stegen, van de 12de afd. inf.; tot 2de luits.: de sergn.-majs. A. van VVeichel, J. van Dulken, van de afd., de sergn. C. F. VV. Eijmael, H. J. Rutgers, B. baron van Voorst tot Voorst en A. F. Eijmael, van de afd., de kadet-sergn. Z. Eekhout, van het 1ste bat. jag., en de sergn.-maj. J. C. van VVoerden, van het 2de bat. jag. Bij de 8ste afd. inf.: tot majs.: de kaps. J. F. Ditt, van de 7de afd. inf., VV. C. Greenleaff en D. E. Wilhelmie, van de 8ste afd. inf.; tot kaps.: de 1ste luits. P. J. Hartsteen, van de afd., J. van Dam, van de 13de, en K. Seeuwen, van de 18de afd. inf.; tot 1ste luits.: de 2de luits. J. C. VVeeghuizen, J. F. G. Jonk, G. VV. F. van Veeren, C. de Ridder, E. Dames, VV. Ströhmendorffer en G. H. van Schaik, van de afd.; tot 2de luits.: de kadets-sergn. J. H. Klaassen Krans en VV. van der Goes, de adj.-onderoffic. A. Staring, de sergn. R. M. Verniers van der Loeff, G. L. Schukking en J. P. J. van Bostraeten, van de afd., de kadet-sergn. A. C. Dafonseca, G. E. L. van Preuschen, de sergn.-majs. J. P. J. A. de Quay en F. C. Olivier, van het 1ste bat. jag., en de adj.-onderoffic. J. C. Juda, van de afd. gren. Bij de 9de afd. inf.: tot kol.: de luit.-kol. J. J. Volkhemer, van de 18de afd. inf.; tot luit.-kol.: de maj. J. N. VVeijland, van de afd.; tot majs.: de kaps. G. Menningh, M. Hoek, J. du Puy en R. le Boullenger, van de afd.; tot kaps.: de 1ste luits. C. Neeteson en VV. G. F. van Vugt, van de afd.; tot 1ste luits.: de 2de luits. N. C. van Daalen VVetters en G. H. van Berkel, van de afd.; tot 2de luits.: de sergn.-majs. L. von Lühsten, VV. J. A. VV. Boers en J. D. R. Hagendoorn, van de afd., de sergn. L. van den Tol en de fourier VV. E. Kroesen, van de afd. Bij de 10de afd. inf.: tot luit.-kol.: de maj. A. van den Heuvel, van de afd.; tot maj.: de kap. J. VV. Schmitz, van de afd. gren.; tot kaps.: de 1ste luits. F. H. G. J. van der VVijck en H. C. Berghuis, van de afd.; tot 1ste luits.: de 2de luits. J. F. Luth, G. VV. Aberson, H. G. Grandpré Molière, J. F. Smit, J. F. Leep, H. VV. Voerman, A. G. Debart en J. J. H. Embroek, van de afd.; tot 2de luits.: de sergn.-majs. R. M. Francke, G. F. Nauta, G. A. de Gelder, VV. Lammerée, J. H. Donleben en J. van der Veen, van de afd.; de sergn. VV. H. C. R. graaf van Bylandt, E. C. O. van Bose, van het 1ste bat. jag., en J. K. de VVolf van VVesterrode, van het 2de bat. jag. Bij de 12de afd. inf.: tot luit.-kol.: de maj. G. A. L. de Helbig, van de afd.; tot kap.: de 1ste luit. J. J. D. A. Kuijl van Trojen, van de afd.; tot 1ste luits.: de 2de luits. J. C. Boelhouwer, J. Heijermans, N. J. C. van Reuth, F. Cielissen en F. VV. Reichmann, van de afd.; tot 2de luits.: de sergn.-majs. B. Engelbregt, J. E. Batenburg en J. Vorstenbos, van de afd.; de sergn. G. B. Becking, F. A. VVijnmalen en E. VV. E. C. Storm de Grave, van de afd. Bij de 13de afd. inf.: tot kaps.: de 1ste luits. C. A. Bosch en C. VV. VVesterbaan Schmidt, van de afd.; tot 1ste luits.: de 2de luits. C. Ringeling, P. L. Tichler, J. L. E. Jura en J. Tissot van Patot, van de afd., en F. Servais, van de 14de afd. inf.; tot 2de luits.: de kadet-sergn. H. A. van den Appel, de adj.-onderoffic. G. G. Edling, de sergn.-maj. L. G. VV. Bannier, de sergn. F. A. Eberhard, G. VVieland en C. J. Jensen, van de afd., H. D. van VVely en D. Hobbema, van de afd. gren. Bij de 14de afd. inf.: tot kol.: de luit.-kol. J. H. Leicher, van de afd.; tot luit.-

kol.: de maj. J. van Gorkum, van de afd.; tot majs.: de kaps. F. J. van Wintershoven, J. D. B. Wilkens en H. F. K. Duijcker; tot kaps.: de 1ste luits. D. J. Grondal en D. Zubli, van de afd., de 1ste luit. P. J. Eliaerts, van de 13de afd. inf.; tot 1sten luit.: de 2de luit. P. Marechal, van de afd.; tot 2de luits.: de kadets-sergn. E. Nieuwenhuijzen, VV. F. G. L. Driessen, de sergn.-majs. J. L. van Zee, VV. C. E. Waitz en VV. von VVrangel, de sergn. VV. F. Le Maitre, J. P. Hell en G. F. A. Snoeck, van de afd., de sergn. C. M. de Jongh van Rodenburgh, van de afd. gren., en M. L. G. van den Bergh, van het 1ste bat. jag. Bij de 17de afd. inf.: tot maj.: de kap. J. J. A. Lich, van de afd.; tot kaps.: de 1ste luits. P. van den Eijnde en VV. G. H. de Rivecourt, van de afd.; tot 1ste luits.: de 2de luits. P. L. Tissot van Patot, C. H. L. Quarles de Quarles, F. H. Sleurz, J. Liesz en F. VV. van der Min, van de afd.; tot 2de luits.: de sergn.-majs. L. VV. van Westreenen, L. A. L. Riecker, C. van 't Westeinde, F. Bertling en F. de Korte, van de afd., de serg. J. G. VV. Beek, van de afd., en de kadet-serg. I. J. Engering, van het 2de bat. jag. Bij de 18de afd. inf.: tot luit.-kols.: de majs. F. Schoch, P. Roest en J. G. Kraeker, van de afd.; tot kaps.: de 1ste luits. G. Hondekoeter en H. L. F. Eichholtz, van de afd.; tot 1ste luits.: de 2de luits. J. C. H. de Veer, J. H. Vos van Rijswijk, N. C. Vinkhuizen, J. D. M. van der Vlist en J. C. J. H. Schepel, van de afd.; tot 2de luits.: de kadets-sergn. E. K. Hamming en H. A. Hamming, de adj.-onderoffic. F. G. Richard de Bertin, de sergn. C. H. Stolkert, E. C. Bachiene van Hees, J. H. K. VV. Beeckman, P. C. Eichholtz en G. J. Akkermans, van de afd. Bij het algemeen depôt der landmagt n°. 33: tot luit.-kol.: de maj. E. Charon de St. Germain, van het korps; tot maj.: de kap. F. H. Croes, van het korps; tot kap.: de 1ste luit. L. J. A. Blanc, van de 5de afd. inf.; tot 1ste luits.: de 2de luits. H. F. van Meurs en C. VV. Doerleben, van het korps; tot 2de luits.: de adj.-onderoffic. F. V. Hautbourg, de sergn.-majs. J. Swemer, N. Scheltema en A. H. van Krieken, de sergn. A. Treffers en H. J. Koch, van het algemeen depôt der landmagt n°. 33, de sergn.-majs. J. C. A. H. Hachez, van het 2de bat. jag., en J. G. Willemsen, van de 17de afd. inf., de sergn. F. H. C. de Vries, van de afd. gren., en J. L. VVagner, van het 1ste bat. jag. Bij de 7de afd. inf.: tot kap.-kwartierm.: de 1ste luit.-kwartierm. P. VVaalfort, van het 4de bat. art. nat. mil. Tot 1ste luit.-kwartiermeesters: bij de afd. kurassiers n°. 9, de 2de luit.-kwartierm. G. van Assen. Bij de 13de afd. inf., de 2de luit.-kwartierm. J. Klapper. Bij de 14de afd. inf., de 2de luit.-kwartierm. G. Theunissen en A. G. H. Nonben. Bij de 5de afd. inf., de 2den luit.-kwartierm. J. C. VVeniger. Bij het reg. ligte dragonders n°. 5, de 2de luit.-kwartierm. C. Roelands. Bij de 12de afd. inf., de 2de luit.-kwartierm. C. Alberti. Bij het korps Maréchaussée, de 2de luit.-kwartierm. P. J. Bloemendaal. Bij de 9de afd. inf.: tot 2de luit.-kwartierm.: de serg. H. J. Brill, van het 1ste bat. jag. Tot kommandant van het 2de bat. der 1ste afd. Vriessche schutt.: de maj. J. D. B. Wilkens, van de 14de afd. inf. Tot komm. van het 3de bat. der afd. Utrechtsche schutt.: de maj. H. F. K. Duijcker, van de 14de afd. Van de officieren in het genot van het tractement van non-activiteit: tot luit.-kol.: de maj. J. S. E. Carteret. Van de gepensioneerde officieren tot luit.-kol.: de maj. J. Hoijel; tot kap., de 1ste luit. A. J. baron van Slingelandt. Van de officieren in andere dienst, aan welke tevens het tractement van non-activiteit in hunnen nieuwen rang wordt verleend: tot kol. de luit.-kol. VV. D. Aberson, van de 10de afd. inf.; tot majs.: de kaps. G. J. Bruinier, van de 18de afd. inf., J. Kempers, van de 12de, en H. Meijring, van de 14de afd. inf. Bij het korps ingenieurs: tot kol.: de luit.-kol. D. C. de la Rochelle, met genot van luit.-kols. tract.; tot kol., directeur der 3de fortificatie-directie: de luit.-kol.-ing. J. C. Ninaber, waarnemend directeur der gemelde directie; tot luit.-kol.: de maj.-ing. H. Engelen; tot maj.: de 1ste kap.-ing., 2de kommandant der Kon. Mil. Akad., J. P. Delprat; tot 2de

kaps.-ings.: de 1ste luits.-ings.: A. Quisthoudt, C. F. E. van Ingen en C. J. Kraijenhoff van de Leur; tot 1ste luits.-ings.: de 2de luits.-ings.: C. M. Storm van 's Gravesande, C. VV. van Vollenhoven, J. von Dentzsch, C. M. Mounier en J. F. van Thije Hannes.

VERPLAATSINGEN.

Bij de 8ste afd. inf.: de 2de luit. C. H. van Schack, van het algemeen depôt der landmagt n°. 33; bij het depôt der afd.: de 1ste luit. M. A. van Hasselt, van het 2de bat. der afd. Bij de 17de afd. inf., bij het res.-bat.: de 1ste luit. G. S. Clemens en de 2de luit. G. C. Croissant, beide van het 1ste bat.; bij het depôt: de kap. Russert, van het 2de bat., en de 2de luit. M. van Doorninck, van het 1ste bat., alle van de afd. Bij de 9de afd. inf., bij het 1ste bat.: de kap. J. P. L. VV. Tissot van Patot, en de 1ste luit. J. H. van der Mijl Dekker, beide van het res.-bat.; bij het res.-bat.: de kap. J. J. Dellwig en de 1ste luit. G. VV. Lelijveld van Cingelshouck, van het 1ste bat., alle van de afd. Bij de 7de afd. inf., bij het res.-bat.: de kap. J. A. van Alphen Zeewoldt, van het depôt; bij het depôt der afd.: de 1ste luits. A. Bee-laerts van Blokland en G. Brederode, van het 2de bat., en de 2de luit. K. H. Palm, van het 3de bat., alle van de afd. Bij de troepen dienstdoende in de Oost-Indië: de 2de luits. J. L. de Salis en L. J. Schorrer, van de 9de afd. inf., de 2de luit. J. C. Houthuijzen, van de 10de afd. inf. Bij de sappeurs dienstdoende in Oost-Indië: de 2de luit. H. VV. Buijs, van de afd. gren. Bij de afd. gren.: de 2de luit. E. A. O. de Casembroot, van de 13 afd. inf. Bij het 1ste bat. jagers: de maj. B. van den Bosch, van de 7de afd. inf. Bij de 2de afd. inf.: de luit.-kol. G. van Buseck, van het 2de bat. jag., met bepaling dat hij à la suite der afd. zal worden gevoerd en hem het kommando opgedragen over de 1ste afd. Noord-Brabandsche schutt. Bij het 4de bat. art. nat. mil.: de 1ste luit.-kwartierm. A. H. van Heuwen van Staerding, van de 17de afd. inf.

EERVOEL ONTSLAGEN.

De kap. Mr. Jacobus Thehoff Noels, van de 1ste afd. mob. Noord-Hollandsche schutt. en tevens als kap. bij de dienstdoende schutt. te Amsterdam. De 1ste luit. F. VV. H. Hutschler, van het Oost-Indisch leger, uit zijne tijdelijke betrekking als 1ste luit. bij het depôt van het korps jagers van Cleerens. De tijdelijke officier van gezondheid der 3de klasse G. C. Burgerhout, van de batt. veld-art. n°. 7. De 2de luit. J. A. Ruhle, van de 1ste afd. mob. Noord-Hollandsche schutt. De 2de luit. P. J. Noorman, van de 3de afd. mob. Noord-Brab. schutt. De 1ste luit. A. L. de Kruijff, van de 2de afd. mob. Geldersche schutt. De 1ste luit. N. M. Klein, van de 1ste afd. mob. Noord-Hollandsche schutt. en tevens als 1ste luit. bij de dienstdoende schutt. te Amsterdam. De majoor VV. G. D. Goetz, van het 2de bat. jagers, uit zijne betrekking als kommandant van het 3de bat. der afd. mob. Utrechtsche schutt. De maj. F. M. M. Hellewich, van de 5de afd. inf., uit de betrekking van adj. bij den provincialen kommandant van Zeeland. De kolonel J. J. Volkhemer, van de 9de afd. inf., uit de betrekking van komm. van de afd. Zeeuwsche schutt. De kap. C. Neeteson, van de 9de afd. inf., uit de betrekking van adj. bij het 1ste bat. der 4de afd. Zuid-Hollandsche schutt. De majoor J. VV. Schmitz, van de 10de afd. inf., uit de betrekking van komm. van het 2de bat. der 1ste afd. Zuid-Holland-schutt. De kolonel VV. D. Aberson, van de 10de afd. inf., uit de betrekking van komm. der 1ste afd. mob. Noord-Brab. schutt.

NON-ACTIVITEITS-TRACTEMENT VERLEEND, AAN:

Den kap. VV. E. van Bevervoorden, en den 1sten luit. G. A. Herr, beide van de 17de afd. inf.

OVERLEDEN.

De kap. C. J. P. T. Pitcairn, van het res.-bat. der 7de afd. inf. De 1ste luit.-adj. B. G. Becking, van het 1ste bat. der 2de afd. inf. De 2de luit. G. E. VVeeninck, van het 3de bat. der 9de afd. inf.